

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ

κέντρα
διά βίου
μάθησης

Συλλογικές Περιβαλλοντικές Δράσεις

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Συγγραφέας
Δημήτρης Αλεξάκης

Υπεύθυνος διαμόρφωσης επιστημονικών προδιαγραφών του εκπαιδευτικού υλικού
Μαρία Δασκολιά

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Επιστημονικός Υπεύθυνος για τις εκπαιδευτικές προδιαγραφές του υλικού
Αλέξης Κόκκος

Αναπληρωτής Επιστημονικός Υπεύθυνος
Μάνος Παυλάκης

Επιμέλεια Κειμένων
Έφη Κωσταρά

Το παρόν δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του υποέργου 8 με τίτλο «Συγγραφή και αξιολόγηση και αξιοποίηση υφιστάμενων εκπαιδευτικών υλικών προγραμμάτων εθνικής και τοπικής εμβέλειας» των πράξεων «Κέντρα Δια Βίου Μάθησης-Προγράμματα Εθνικής Εμβέλειας & Προγράμματα Τοπικής Εμβέλειας ΑΠ7» και «Κέντρα Δια Βίου Μάθησης-Προγράμματα Εθνικής Εμβέλειας & Προγράμματα Τοπικής Εμβέλειας ΑΠ8» οι οποίες έχουν ενταχθεί στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» (ΕΠΕΔΒΜ) του ΕΣΠΑ (2007-2013), Άξονας Προτεραιότητας 7: «Ενίσχυση της Δια Βίου Εκπαίδευσης Ενηλίκων στις 8 Περιφέρειες Σύγκλισης» με κωδικό MIS 375686 και Άξονας Προτεραιότητας 8: «Ενίσχυση της δια βίου εκπαίδευσης ενηλίκων στις 3 Περιφέρειες σταδιακής εξόδου» με κωδικό MIS 375687 και οι οποίες συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - ΕΚΤ) και από εθνικούς πόρους, μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Περιεχόμενα

Σκοπός.....	3
Προσδοκώμενα Αποτελέσματα.....	3
Λέξεις – Κλειδιά.....	4
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις	4
1 Ορίζοντας τις σχετικές έννοιες.....	5
1.1 Ποιότητα ζωής.....	5
1.2 Περιβαλλοντικό ζήτημα	7
1.3 Περιβαλλοντική επικινδυνότητα.....	11
1.4 Αειφόρος ή Βιώσιμη Ανάπτυξη	12
1.5 Σχέση και αλληλεξάρτηση του ανθρώπου με το περιβάλλον	13
2 Ορίζοντας τις Συλλογικές Περιβαλλοντικές Δράσεις	15
2.1 Σημασία των Συλλογικών Περιβαλλοντικών Δράσεων	15
2.2 Τύποι Περιβαλλοντικών Δράσεων.....	17
2.2.1 Δράσεις τύπου προσωπικής πρωτοβουλίας	17
2.2.2 Δράσεις οικονομικού τύπου.....	18
2.2.3 Δράσεις εκπαιδευτικού τύπου	18
2.2.4 Δράσεις τύπου προώθησης θέσεων	19
2.2.5. Δράσεις νομικού τύπου.....	20
2.2.6 Δράσεις πολιτικού τύπου.....	21
3 Συμμετοχή σε Συλλογικές Περιβαλλοντικές Δράσεις.....	22
3.1 Κοινό συμμετοχής.....	22
3.2 Σημασία της συμμετοχής	23
3.3 Παράγοντες που επιδρούν στη διάθεση για συμμετοχή	25
3.4 Τρόποι και διαδικασία συμμετοχής	32
4 Συλλογικές Περιβαλλοντικές Δράσεις στον Ελληνικό Χώρο.....	34
4.1 Στο χώρο εργασίας	35
4.2 Στη γειτονιά.....	37
4.3 Στο Δήμο.....	39
5 Συλλογικές Περιβαλλοντικές Δράσεις και ανάπτυξη ειδικών επικοινωνιακών και κοινωνικών ικανοτήτων	42
Σύνοψη.....	48
Βιβλιογραφία.....	49

Σκοπός

Σκοπός του εκπαιδευτικού υλικού είναι αφενός οι εκπαιδευόμενοι να κατανοήσουν συγκεκριμένα περιβαλλοντικά ζητήματα που συνδέονται με τις συνθήκες ζωής και εργασίας τους, αφετέρου να σχεδιάζουν, να υποστηρίζουν, να υλοποιούν συλλογικές περιβαλλοντικές δράσεις στο τοπικό τους περιβάλλον και να αναπτύξουν ειδικές επικοινωνιακές και κοινωνικές ικανότητες, συνεισφέροντας στη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους και στην οικοδόμηση μιας αειφόρου κοινωνίας. Η αφετηρία και οι προθέσεις του περιεχομένου του εκπαιδευτικού υλικού περιλαμβάνουν τη χρήση του ως εργαλείου για το διαμοιρασμό της υπάρχουσας γνώσης σε σύγχρονα περιβαλλοντικά ζητήματα και τη διαμόρφωση συνθηκών γόνιμου προβληματισμού γύρω από αυτά, που θα οδηγήσουν κυρίως στην καλλιέργεια πιο υπεύθυνων προσωπικών επιλογών καθώς και στην οικοδόμηση νέας γνώσης.

Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Ολοκληρώνοντας τη μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού, οι εκπαιδευόμενοι θα είναι σε θέση να:

- ερμηνεύουν και κατανοούν τις έννοιες: «ποιότητα ζωής», «περιβαλλοντικό ζήτημα», «περιβαλλοντική επικινδυνότητα» και «βιώσιμη ή αειφόρος ανάπτυξη»·
- απαριθμούν τα αμεσότερα και κρισιμότερα περιβαλλοντικά ζητήματα της καθημερινής ζωής τους·
- αναγνωρίζουν τον προσωπικό τους ρόλο και το βαθμό ευθύνης τους στην αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών ζητημάτων και κατανοούν τη σημασία επίλυσης των ζητημάτων για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης·
- σχεδιάζουν συλλογικές ενέργειες και δράσεις που συνεισφέρουν στην αναβάθμιση της ποιότητας της καθημερινής τους ζωής·
- υποκινούν και υποστηρίζουν μορφές συλλογικής περιβαλλοντικής δράσης·
- υιοθετούν θετική στάση για την ανάληψη συλλογικής δράσης·
- χρησιμοποιούν το γραπτό και προφορικό λόγο με επάρκεια και πειθώ για την προβολή των επιχειρημάτων και αιτημάτων τους.

Λέξεις – Κλειδιά

- Ποιότητα ζωής
- Περιβαλλοντικό Ζήτημα
- Περιβαλλοντική Επικινδυνότητα
- Βιώσιμη ή Αειφόρος Ανάπτυξη

Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

Στο εκπαιδευτικό υλικό που παρουσιάζεται επιχειρείται μια προσέγγιση στην έννοια της συλλογικής περιβαλλοντικής δράσης και στη σημασία που έχει στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και στην επίλυση ζητημάτων ως προς τη βιώσιμη και αειφόρο ανάπτυξη. Το εκπαιδευτικό υλικό διακρίνεται σε πέντε ενότητες.

Στην πρώτη πραγματοποιείται μια εισαγωγή στις σχετικές έννοιες όπως “ποιότητα ζωής”, “περιβαλλοντικό ζήτημα”, “περιβαλλοντική επικινδυνότητα”, “αειφόρος ή βιώσιμη ανάπτυξη”, καθώς και αναφορά στη σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον.

Στη δεύτερη ενότητα γίνεται αναφορά στην έννοια των συλλογικών περιβαλλοντικών δράσεων, στη σημασία τους και στους τύπους που διακρίνονται.

Η τρίτη ενότητα παρουσιάζει τις παραμέτρους που επηρεάζουν τη συμμετοχή στις συλλογικές περιβαλλοντικές δράσεις.

Η τέταρτη ενότητα πραγματεύεται τις συλλογικές περιβαλλοντικές δράσεις στον ελληνικό χώρο και η πέμπτη ενότητα ασχολείται με τις συλλογικές δράσεις και την ανάπτυξη ειδικών επικοινωνιακών και κοινωνικών ικανοτήτων.

1 Ορίζοντας τις σχετικές έννοιες

1.1 Ποιότητα ζωής

Ποιότητα ζωής είναι μια ευρεία κυμαινόμενη έννοια η οποία επηρεάζεται με ένα σύνθετο τρόπο από τη φυσική υγεία του ατόμου, από την ψυχολογική κατάσταση, από το επίπεδο ανεξαρτησίας, από τις κοινωνικές σχέσεις και από τις σχέσεις του με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του περιβάλλοντος διαβίωσης (Holmes, 2005). Αντιπροσωπεύει τις θετικές και αρνητικές απόψεις της ζωής και είναι πολυδιάστατη έννοια.

Δραστηριότητα 1. ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΣΕΙΡΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ

1. Πώς αντιλαμβάνεστε τον όρο «ποιότητα ζωής»;

.....
.....

2. Σειρά αξιολόγησης (ιεράρχηση παραγόντων). Αναφέρετε τους πέντε πιο σημαντικούς παράγοντες που θεωρείτε ότι επηρεάζουν την ποιότητα της ζωής σας και κατατάξτε τους με φθίνουσα σειρά. Συζητήστε τα αποτελέσματα στην ομάδα.

.....
.....
.....
.....
.....

(Παρακάτω στο κείμενο θα βρείτε στοιχεία χρήσιμα για την ερμηνεία του όρου.)

Σύμφωνα με τους Moser and Robin (2006), ο όρος ποιότητα ζωής έχει ευρύ περιεχόμενο και περιέχει ποικίλες παραμέτρους όπως περιβαλλοντικές, κοινωνικές και ψυχολογικές. Η ποιότητα ζωής και η ατομική ευεξία δεν συνδέονται μόνο με την ποιότητα των διαπροσωπικών σχέσεων, την οικογενειακή ζωή, την απασχόληση, την επαγγελματική σταδιοδρομία, την υγεία και το οικονομικό επίπεδο, αλλά και με περιβαλλοντικές παραμέτρους. Σε σχέση με τη βιώσιμη ανάπτυξη τα περιβαλλοντικά ζητήματα έχουν ρόλο αυξανόμενης σημασίας. Εκτός από τις διαφορετικές οικιστικές συνθήκες (κατάσταση περιοχής κατοικίας, ευκολία πρόσβασης σε υποδομές και υπηρεσίες, ύπαρξη πράσινων-κοινόχρηστων χώρων, επίπεδο θορύβου, επίπεδο εγκληματικότητας), καταγράφονται και άλλες σημαντικές παράμετροι που συνεισφέρουν στην ποιότητα ζωής, όπως η ποιότητα του

νερού και του αέρα, η προστασία του περιβάλλοντος και η ευκολία μετακινήσεων (Moser and Robin, 2006).

Δραστηριότητα 2. ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗ ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ ΣΑΣ

1. Με βάση την εμπειρία σας κατά την διαμονή στην περιοχή σας, βαθμολογήστε τους παρακάτω παράγοντες οι οποίοι χαρακτηρίζουν την καλή ποιότητα ζωής (5-Πάρα πολύ σημαντικός, 4-Πολύ σημαντικός, 3-Σημαντικός, 2-Λίγο σημαντικός, 1-Καθόλου σημαντικός). Σχολιάστε και συζητήστε τα αποτελέσματα στην ομάδα σας.

	Ποιότητα αέρα, νερού, εδάφους					
1	2	3	4	5		
☐	☐	☐	☐	☐		
	Θόρυβος					
1	2	3	4	5		
☐	☐	☐	☐	☐		
	Υποβάθμιση περιβάλλοντος					
1	2	3	4	5		
☐	☐	☐	☐	☐		
	Χρόνος αναμονής σε υπηρεσίες και καταστήματα					
1	2	3	4	5		
☐	☐	☐	☐	☐		
	Εγκληματικότητα					
1	2	3	4	5		
☐	☐	☐	☐	☐		
	Δυσκολία στις μετακινήσεις λόγω αυξημένης κυκλοφορίας					
1	2	3	4	5		
☐	☐	☐	☐	☐		
	Προβλήματα μεταφοράς ή/και εύρεσης θέσης στάθμευσης					
1	2	3	4	5		
☐	☐	☐	☐	☐		

1.2 Περιβαλλοντικό ζήτημα

Ο όρος «περιβαλλοντικό ζήτημα» περιλαμβάνει τις διαταραχές στο φυσικό περιβάλλον, οι οποίες μπορεί να έχουν φυσικά ή ανθρωπογενή αίτια. Ενδεικτικά αναφέρονται ορισμένα σύγχρονα περιβαλλοντικά ζητήματα όπως: υποβάθμιση της ποιότητας των νερών και των εδαφών, αποψίλωση των δασών, όξινη βροχή, φαινόμενο του θερμοκηπίου, ατμοσφαιρική ρύπανση, μείωση της βιοποικιλότητας και ερημοποίηση. Τα περιβαλλοντικά ζητήματα είναι σύνθετα και συχνά έχουν πολιτική διάσταση, ενώ η ανάγκη να βρεθούν τρόποι αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών ζητημάτων είναι άμεση και επιτακτική. Στον Πιν.1 παρουσιάζονται τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά ζητήματα τοπικής και διεθνούς εμβέλειας που καταγράφονται στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και οι προσεγγίσεις για την αντιμετώπισή τους.

Δραστηριότητα 3. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΣΕ ΚΛΙΜΑΚΑ ΔΗΜΟΥ

Επισκεφθείτε το ψηλότερο σημείο του Δήμου σας και παρατηρήστε την πανοραμική θέα της περιοχής ή προσπαθήστε να ανακαλέσετε την εικόνα από την τελευταία επίσκεψή σας στο ψηλότερο σημείο. Στη συνέχεια προσπαθήστε να απαντήσετε τις παρακάτω ερωτήσεις:

1. Συμπληρώστε κατά εκτίμηση το ποσοστό των χρωμάτων που επικρατούν:

Πράσινο	Γκρί	Άλλο χρώμα (προσδιορίστε)	Άλλο χρώμα (προσδιορίστε)
<input style="background-color: #90EE90;" type="text" value="%"/>	<input style="background-color: #A9A9A9;" type="text" value="%"/>	<input style="border: 1px solid black;" type="text" value="%"/>	<input style="border: 1px solid black;" type="text" value="%"/>

2. Εκτιμήστε το εμβαδόν του χώρου πρασίνου της περιοχής σας. Είναι επαρκείς οι χώροι πρασίνου; Συζητήστε στην ομάδα.

.....

3. Ποιες ανθρώπινες δραστηριότητες εντοπίζονται στην περιοχή σας;

.....

.....

4. Ποια περιβαλλοντικά ζητήματα σχετίζονται με τις ανθρώπινες δραστηριότητες που καταγράφονται στην περιοχή σας;

.....

.....

5. Τι θα επιθυμούσατε να αλλάξει στην περιοχή σας και τι θα επιθυμούσατε να διατηρηθεί;

.....

.....

Πίνακας 1. Περιβαλλοντικά ζητήματα τοπικής και διεθνούς εμβέλειας στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και προσεγγίσεις για την αντιμετώπισή τους (ΕΕ, 2012)

Περιβαλλοντικό ζήτημα	Προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση των ζητημάτων
Υποβάθμιση ποιότητας υδάτων (ποταμοί, λίμνες, υπόγεια, παράκτια σε ακτίνα ενός ναυτικού μιλίου από τις ακτές)	<ul style="list-style-type: none"> εφαρμογή Οδηγίας 2000/60/ΕΚ, ΕΕΛ 327 της 22.12.2000 μείωση της ελευθέρωσης θρεπτικών στοιχείων (άζωτο και φωσφόρος) και αντιμετώπιση της έκλυσης αμμωνίας που οφείλεται στην αναποτελεσματική διαχείριση των λιπασμάτων και την ανεπαρκή επεξεργασία των λυμάτων βελτίωση απόδοσης κατά τη χρήση λιπασμάτων
Υποβάθμιση ποιότητας εδάφους και ανάλωση γόνιμων εδαφών	<ul style="list-style-type: none"> εκσυγχρονισμός ενωσιακής νομοθεσίας περί χημικών ουσιών και επιβολή περιορισμών στη χρήση πολλών τοξικών ή επικίνδυνων ουσιών, όπως ο μόλυβδος, το κάδμιο και ο υδράργυρος, σε προϊόντα που συναντώνται στα περισσότερα νοικοκυριά χαρακτηρισμός πάνω από το 18% του εδάφους της ΕΕ ως προστατευόμενες φυσικές περιοχές εφαρμογή Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ) και απαιτήσεις από τους γεωργούς, οι οποίοι οφείλουν να διατηρούν τη γη σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση και να συμμορφώνονται με τη σχετική περιβαλλοντική νομοθεσία αύξηση των προσπαθειών για τον περιορισμό της διάβρωσης του εδάφους και την αύξηση της οργανικής ύλης του αποκατάσταση μολυσμένων τοποθεσιών
Έλλειμμα υδατικών πόρων (υπάρχει πιθανότητα πλανητικού ελλείμματος νερού 40% έως το 2030, σπατάλη του διαθέσιμου νερού της Ευρώπης, εκτιμώμενη σε ποσοστό 20-40 %, π.χ. μέσω των διαρροών στο σύστημα διανομής)	<ul style="list-style-type: none"> το πρόβλημα θα αντιμετωπισθεί εάν επιτευχθεί σημαντική πρόοδος όσον αφορά στη βελτίωση της αποδοτικότητας της χρήσης των υδατικών πόρων
Φαινόμενο του θερμοκηπίου (παγκόσμια περιβαλλοντική πρόκληση)	<ul style="list-style-type: none"> αντιμετώπιση με πλανητική προσέγγιση μείωση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην ΕΕ τουλάχιστον κατά 20 % έως το 2020 ανάπτυξη αγοράς προϊόντων, χημικών ουσιών και υλικών βιολογικής βάσης
Τρύπα του όζοντος (παγκόσμια περιβαλλοντική πρόκληση)	<ul style="list-style-type: none"> αντιμετώπιση με πλανητική προσέγγιση εξάλειψη ουσιών που καταστρέφουν τη στοιβάδα του όζοντος
Απώλεια βιοποικιλότητας και υποβάθμιση οικοσυστημάτων	<ul style="list-style-type: none"> εφαρμογή COM(2011) 244, ΕΕ C 264 της 8.9.2011
Υποβάθμιση ποιότητας θαλασσίων υδάτων	<ul style="list-style-type: none"> εφαρμογή Οδηγίας 2008/56/ΕΚ, ΕΕ L 164 της 25.6.2008 χαρακτηρισμός πάνω από το 4% των θαλασσών της ΕΕ ως προστατευόμενες φυσικές περιοχές
Υποβάθμιση ποιότητας αέρα και επιπτώσεις και κίνδυνοι για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον	<ul style="list-style-type: none"> Απόφαση αριθ. 1600/2002/ΕΚ, ΕΕ L 242 της 10.8.2002 εφαρμογή Οδηγίας 2008/50/ΕΚ, ΕΕ L 152 της 11.6.2008 εφαρμογή Οδηγίας 2004/107/ΕΚ, ΕΕ L 23 της 26.1.2005
Διαχείριση αποβλήτων και απειλές για το περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία (στην ΕΕ παράγονται ετησίως 2.7 δισεκατομμύρια τόνοι αποβλήτων, από τα οποία οι 98 εκατ.τόνοι είναι επικίνδυνα απόβλητα)	<ul style="list-style-type: none"> πρόληψη ή μείωση των δυσμενών επιπτώσεων της παραγωγής και της διαχείρισης αποβλήτων περιορισμός των συνολικών επιπτώσεων της χρήσης των πόρων, μέσω της εφαρμογής της ακόλουθης ιεράρχησης στα απόβλητα: <ul style="list-style-type: none"> πρόληψη προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση ανακύκλωση άλλοι τρόποι ανάκτησης τελική διάθεση εφαρμογή Οδηγίας 2008/98/ΕΚ, ΕΕ L 312 της 22.11.2008 βελτίωση ανταγωνιστικότητας σε συνθήκες ανόδου των τιμών των πόρων και βελτίωση αποδοτικότητας κατά τη χρήση των πόρων με ενίσχυση της καινοτομίας στον επιχειρηματικό τομέα συμπεριλαμβανομένης της οικοκαινοτομίας

Ανάμεσα στα σημαντικότερα θέματα που έχει συμφωνήσει να επιτύχει η Ευρωπαϊκή Ένωση, περιλαμβάνονται τα εξής (ΕΕ, 2012):

- καλή κατάσταση όλων των υδάτων της, συμπεριλαμβανομένων των γλυκών (ποταμοί και λίμνες, υπόγεια ύδατα), των μεταβατικών (εκβολές/δέλτα ποταμών) και των παράκτιων σε ακτίνα ενός ναυτικού μιλίου από τις ακτές έως το 2015,
- καλή περιβαλλοντική κατάσταση όλων των θαλάσσιων υδάτων της έως το 2020,
- επίπεδα ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα που δεν προκαλούν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις και κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον,
- προστασία του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας με την πρόληψη ή μείωση των δυσμενών επιπτώσεων της παραγωγής και της διαχείρισης αποβλήτων,
- χρήση και παραγωγή των χημικών ουσιών κατά τρόπους που οδηγούν στην ελαχιστοποίηση των σημαντικών δυσμενών επιδράσεων στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον έως το 2020,
- καταβολή κάθε δυνατής προσπάθειας ώστε να επιτευχθεί ένας ουδέτερος από πλευράς υποβάθμισης του εδάφους κόσμος στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης,
- καταβολή κάθε δυνατής προσπάθειας για την πλήρη αποσύνδεση της οικονομικής μεγέθυνσης από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος,
- ανάμεσα στις βασικές αρχές της περιβαλλοντικής πολιτικής της Ένωσης είναι «ο ρυπαίνων πληρώνει», η αρχή της προληπτικής δράσης, καθώς και η αρχή της επανόρθωσης της ρύπανσης στην πηγή.

<p>Δραστηριότητα 4. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΣΕ ΚΛΙΜΑΚΑ ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ</p> <p>1. Είναι σημαντικό το περιβάλλον για την ποιότητα της ζωής σας; Συζητήστε στην ομάδα.</p> <p>2. Ποια είναι τα τέσσερα σημαντικότερα περιβαλλοντικά ζητήματα της περιοχής κατοικίας σας; Συζητήστε στην ομάδα.</p> <p>(α).....</p> <p>(β).....</p> <p>(γ).....</p> <p>(δ).....</p>

Δραστηριότητα 5. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

1. Σχετικά με την περιοχή κατοικίας σας, αξιολογήστε τη σημαντικότητα των περιβαλλοντικών ζητημάτων που αναφέρονται παρακάτω, τοποθετώντας έναν αριθμό από το 1 (σημαντικότερο) έως το 10 (καθόλου σημαντικό). Σχολιάστε και συζητήστε τα αποτελέσματα.

Θόρυβος- ηχορύπανση

Ποιότητα ατμοσφαιρικού αέρα

Ποιότητα πόσιμου νερού

Ρύπανση εδάφους

Έλλειψη πράσινων χώρων

Έλλειψη ανοικτών χώρων

Ανεξέλεγκτη απόθεση απορριμμάτων σε ρέματα και ακτές

Διαχείριση απορριμμάτων

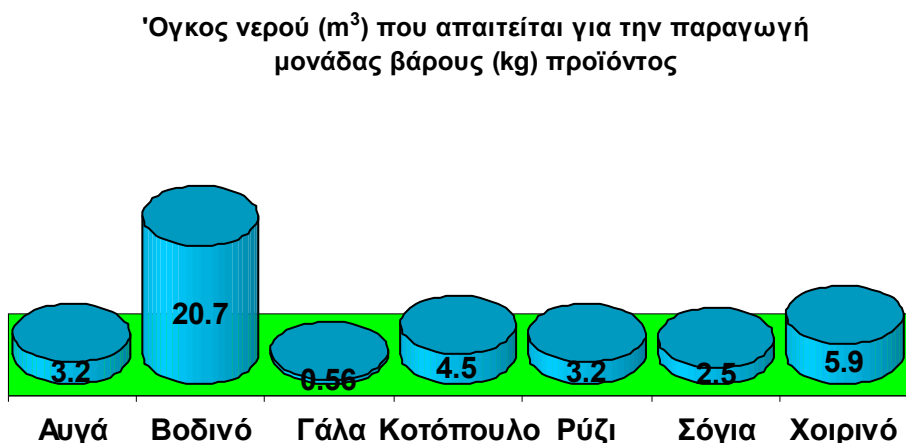
Έλλειψη πρακτικών εξοικονόμησης ενέργειας

Άλλο (προσδιορίστε).....

Η υποβάθμιση της ποιότητας των εδαφικών πόρων και των υπόγειων και επιφανειακών υδατικών πόρων, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη ανάγκη για παραγωγή τροφίμων, αποτελούν περιβαλλοντικά ζητήματα παγκόσμιας κλίμακας που είναι δύσκολο να αντιμετωπισθούν. Η ποιότητα των υδατικών πόρων ελέγχεται από φυσικούς παράγοντες (γεωλογία, λιθολογία, επεισόδια φυσικών καταστροφών) και ανθρωπογενείς παράγοντες (αγροτική δραστηριότητα, βιομηχανική δραστηριότητα) (Τσακίρης και Αλεξάκης 2010· Αλεξάκης 2010).

Οι αυξημένες απαιτήσεις παραγωγής τροφίμων και κατανάλωσης νερού, συνδέονται με την εκρηκτική αύξηση του πληθυσμού της γης, την εντατική γεωργική δραστηριότητα και την

υπερσυγκέντρωση του πληθυσμού σε μεγάλες αστικές περιοχές. Ένας καινοτόμος τρόπος υπολογισμού της κατανάλωσης νερού είναι αυτός του «εικονικού νερού», ο οποίος υπολογίζει την κατανάλωση με βάση τις ποσότητες νερού που απαιτούνται για την παραγωγή τροφών που καταναλώνει κάθε πολίτης (Allan 2003· Τσακίρης 2010). Η σχέση μεταξύ του νερού και της παραγωγής τροφίμων παρουσιάζεται στην Εικ.1.

Εικόνα 1. Απαιτούμενος όγκος νερού (m³) ανά kg προϊόντος (τα δεδομένα προέρχονται από Τσακίρης 2010)

1.3 Περιβαλλοντική επικινδυνότητα

Η περιβαλλοντική επικινδυνότητα συνδέεται με την έννοια της πιθανότητας και ορίζεται ως «η πιθανότητα ενός δυνητικού κινδύνου να πραγματοποιηθεί και η πιθανότητα της ίδιας της βλάβης» (IPENZ 1983).

Στην έννοια της περιβαλλοντικής επικινδυνότητας επικεντρώνεται πολύ συχνά το ενδιαφέρον του κοινού, διότι η περιβαλλοντική επικινδυνότητα περιλαμβάνει ορισμένα χαρακτηριστικά που δυσκολεύουν τις προσεγγίσεις για τα επίπεδα ανεκτικότητας.

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (ΠΟΥ), εκτιμάται ότι οι παράγοντες καταπόνησης του περιβάλλοντος ευθύνονται για το 15 έως 20% του συνόλου των θανάτων σε 53 ευρωπαϊκές χώρες (ΕΕ, 2012).

Δραστηριότητα 6. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΤΗΤΑ

1. Πώς αντιλαμβάνεστε τον όρο «περιβαλλοντική επικινδυνότητα»;

.....

.....

2. Συμπληρώστε τον πίνακα με τους παράγοντες που θεωρείτε επικίνδυνους για την υγεία σας για κάθε περιοχή που δραστηριοποιήστε.

Παράγοντες	
Περιοχή κατοικίας	Περιοχή απασχόλησης
.....
.....
.....
.....

(Παρακάτω στο κείμενο θα βρείτε χρήσιμα στοιχεία για τη δραστηριότητα.)

Τα κυριότερα από τα χαρακτηριστικά της περιβαλλοντικής επικινδυνότητας συνοψίζονται παρακάτω (Αλεξάκης, 2010·Alexakis, 2011· Τσαμπούκου-Σκαναβή, 2004):

- Ορισμένες μορφές περιβαλλοντικής επικινδυνότητας αποτελούν πεδίο σύγκρουσης συμφερόντων, κυρίως οικονομικών, π.χ. εφαρμογή υπερβολικών ποσοτήτων αγροχημικών ουσιών στις καλλιέργειες ωφελεί τους παραγωγούς αλλά μπορεί να προκαλέσει προβλήματα υγείας στους καταναλωτές.
- Οι αιτίες που προκαλούν την περιβαλλοντική επικινδυνότητα ποικίλουν από γεωγενείς (π.χ. διασπορά στο περιβάλλον τοξικών ιχνοστοιχείων λόγω της αποσάθρωσης πετρωμάτων πλούσιων στα ιχνοστοιχεία αυτά όπως χρώμιο και αρσενικό) έως ανθρωπογενείς (π.χ. απόρριψη τοξικών υλικών σε χώρο που γειτνιάζει με γεώτρηση υδροληψίας).
- Πολλές μορφές περιβαλλοντικής επικινδυνότητας έχουν μικρή πιθανότητα εμφάνισης αλλά προκαλούν ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία (π.χ. διαρροή αέριων χημικών ενώσεων κατά τη διαδικασία παραγωγής εντομοκτόνων).
- Η μακροχρόνια έκθεση του ανθρώπινου οργανισμού σε επικίνδυνες χημικές ενώσεις ενδέχεται να προκαλέσει εκδήλωση σοβαρών προβλημάτων υγείας (χρόνια τοξικότητα), γεγονός που προκαλεί σημαντικές δυσκολίες στην ποσοτικοποίηση και την ταυτοποίηση της επικινδυνότητας.

1.4 Αειφόρος ή Βιώσιμη Ανάπτυξη

Η επίσημη εισαγωγή του όρου Αειφόρος ή Βιώσιμη Ανάπτυξη έγινε το 1987 από την G.H. Brundtland, πρώην πρωθυπουργό της Νορβηγίας, κατά την υποβολή της ομώνυμης έκθεσης στην Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (WCED 1987). Στην συγκεκριμένη έκθεση, η περιγραφή του όρου ήταν ως εξής: «η ανάπτυξη που επιτρέπει την

ικανοποίηση των σημερινών αναγκών χωρίς να υποβιβάζονται οι ανάγκες των μελλοντικών γενεών για ανάπτυξη».

Η αειφόρος ή βιώσιμη ανάπτυξη απαιτεί την αρμονική συνύπαρξη οικονομικής ανάπτυξης, κοινωνικής δικαιοσύνης και περιβαλλοντικής προστασίας. Εάν ένας από τους τρεις πυλώνες καταργηθεί, τότε καταρρέει το οικοδόμημα της αειφόρου ή βιώσιμης ανάπτυξης (Εικ.2).

Εικόνα 2. Βασικοί πυλώνες της αειφόρου ή βιώσιμης ανάπτυξης.

Η βιώσιμη ή αειφόρος ανάπτυξη θεωρήθηκε ως σύνθετη έννοια και συγκεκριμένα αποτελεί τη σύνθεση διαφόρων στόχων πολιτικής οι οποίοι είναι κοινωνικοί, περιβαλλοντικοί, πολιτικοί, οικονομικοί και πολιτισμικοί.

Η έννοια της βιώσιμης ή αειφόρου ανάπτυξης συνδέει την παραγωγικότητα της φύσης, την αξιοποίηση των φυσικών πόρων, την οικονομική ανάπτυξη, τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Συνοπτικά, οι τρεις αρχές στις οποίες θεμελιώνεται η βιώσιμη ανάπτυξη είναι (WCED 1987):

- ανάγκη για ικανοποιητικές συνθήκες ζωής για τις παρούσες και μέλλουσες γενιές,
- σπουδαιότητα της εξάρτησης της ανθρώπινης κοινωνίας από τους φυσικούς πόρους,
- διατήρηση κοινωνικής συνοχής μέσω της κατάλληλης χρήσης των φυσικών πόρων στο πλαίσιο μιας βιώσιμης λύσης.

1.5 Σχέση και αλληλεξάρτηση του ανθρώπου με το περιβάλλον

Οι φυσικοί πόροι (ορυκτά καύσιμα, υδατικοί πόροι, μεταλλεύματα, ορυκτές πρώτες ύλες κ.ά.) προέρχονται από το φυσικό περιβάλλον, ενώ ταυτόχρονα το φυσικό περιβάλλον αποτελεί και τον αποδέκτη των ρύπων και των μολυντών της ανθρώπινης δραστηριότητας που σχετίζεται με την εκμετάλλευση και αξιοποίηση των πόρων αυτών. Αποτελεί παγκόσμια πρόκληση αν όχι να αποκατασταθεί πλήρως, τουλάχιστον να διατηρηθεί η ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος σε τέτοιο επίπεδο, το οποίο να επιτρέπει τη βιώσιμη ή αειφόρο ανάπτυξη.

Δραστηριότητα 7. ΣΧΕΣΗ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΞΑΡΤΗΣΗ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ερωτήσεις

κλειδιά

- 1) Παρατηρήστε το έργο. Τι βλέπετε; Έχετε ερωτήσεις;
- 2) Τι σας έκανε εντύπωση;
- 3) Γιατί το έκανε αυτό ο καλλιτέχνης; Υπάρχει κάποιο μήνυμα;
- 4) Ψάξτε για νοήματα και συμβολισμούς.
- 5) Αλλάξτε κλίμακα. Ψάξτε για μεγάλα αντικείμενα και λεπτομέρειες.
- 6) Ποιο είναι το μήνυμα του έργου;

Τεχνικές τεκμηρίωσης

Κρατήστε σημειώσεις.

Συζητήστε στην ομάδα.

Συζητήστε στην ομάδα.

Σημειώστε τις λέξεις και συζητήστε στην ομάδα.

Προφορική παρατήρηση

Κρατήστε σημειώσεις.

Ένα από τα έργα του Γεωργίου Πηρούνια, που αναδεικνύει τη σύγχρονη σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον. Το θέμα του έργου είναι: «Περιβάλλον και άνθρωπος» και είναι διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο : <http://qpirounias.blogspot.gr> (πρόσβαση Αύγουστος 2013).

Οδηγίες και περιγραφή της μεθοδολογίας χρήσης έργων τέχνης στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι διαθέσιμες στον ιστότοπο: <http://artit.eu/gr/ARTIT%20METHODOLOGY%20GR.pdf> (πρόσβαση Αύγουστος 2013).

2 Ορίζοντας τις Συλλογικές Περιβαλλοντικές Δράσεις

Οι συλλογικές περιβαλλοντικές δράσεις αποτελούν διαδικασίες που εμπλέκουν τους πολίτες σε συνεργαστικές προσεγγίσεις και προσπάθειες για την επίλυση περιβαλλοντικών ζητημάτων που τους αφορούν. Στόχος των συλλογικών περιβαλλοντικών δράσεων είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών και η επίτευξη της αειφόρου ή βιώσιμης ανάπτυξης. Σύμφωνα με τον Hungerford and Volk (1990), οι δράσεις αυτές αποτελούν τις δεξιότητες τις οποίες μπορούν να αξιοποιήσουν οι πολίτες για την επίλυση των περιβαλλοντικών ζητημάτων που τους απασχολούν.

Βασικό χαρακτηριστικό των συλλογικών περιβαλλοντικών δράσεων είναι η συνειδητή απόφαση του ατόμου να δράσει μαζί με άλλους μετά από ώριμη σκέψη και επιλογή, με συγκεκριμένο στόχο την επίλυση του σχετικού περιβαλλοντικού ζητήματος, χωρίς η δράση να αποτελεί αποτέλεσμα επιβολής (Μπλιώνης, 2009).

2.1 Σημασία των Συλλογικών Περιβαλλοντικών Δράσεων

Δραστηριότητα 8. ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΙΚΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

1. Ποια είναι η σημασία των συλλογικών περιβαλλοντικών δράσεων στη σύγχρονη κοινωνία υπό το πρίσμα των συνθηκών κρίσης (οικονομικής, κοινωνικής, περιβαλλοντικής); Συζητήστε στην ομάδα.

.....
.....

2. Πώς αντιλαμβάνεστε τη συνεισφορά των συλλογικών περιβαλλοντικών δράσεων στη βιώσιμη και αειφόρο ανάπτυξη του τόπου μας; Συζητήστε στην ομάδα.

.....
.....

(Παρακάτω στο κείμενο θα βρείτε στοιχεία χρήσιμα για τη δραστηριότητα.)

Η πολυπλοκότητα της επίτευξης αειφόρου ανάπτυξης και της αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών ζητημάτων επιτείνεται από παγκόσμιες συστημικές προκλήσεις και τάσεις οι οποίες σχετίζονται με την αστικοποίηση, την επιτάχυνση της τεχνολογικής αλλαγής, την πληθυσμιακή δυναμική, την οικονομική μεγέθυνση χωρίς αειφορία, τις πανδημίες και τις ασθένειες (ΕΕ, 2012). Επίσης, οι αυξημένες καταναλωτικές απαιτήσεις του ανθρώπου και ο σύγχρονος τρόπος ζωής συγκαταλέγονται μεταξύ των αιτιών που δημιουργούν τα σύγχρονα

περιβαλλοντικά ζητήματα τα οποία απειλούν την ποιότητα ζωής, την υγεία και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, περιβαλλοντικά ζητήματα και οι επιπτώσεις τους εξακολουθούν να εκθέτουν σε σημαντικούς κινδύνους την ανθρώπινη υγεία και ευημερία, ενώ τα μέτρα για τη βελτίωση της κατάστασης του περιβάλλοντος μπορούν να αποβούν επωφελή. Επισημαίνεται ότι η πλήρης και ενιαία εφαρμογή του περιβαλλοντικού κεκτημένου σε ολόκληρη την Ένωση αποτελεί ασφαλή επένδυση για το περιβάλλον και την ανθρώπινη υγεία, αλλά και για την οικονομία (ΕΕ, 2012).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνωρίζει τα σύγχρονα περιβαλλοντικά ζητήματα και αναγνωρίζει επίσης ότι για την εξασφάλιση της επιτυχίας του προγράμματος «*Ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας*» και την επίτευξη των στόχων προτεραιότητας που καθορίζονται σε αυτό είναι απαραίτητη η συνεργασία με μη κυβερνητικούς παράγοντες.

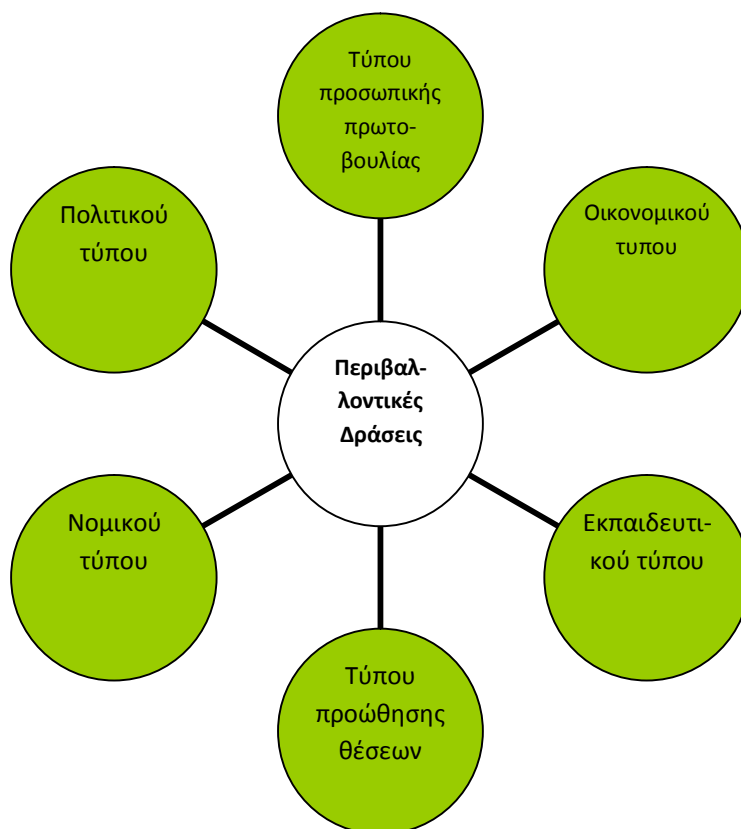
Ένα από τα σύγχρονα περιβαλλοντικά ζητήματα που απασχολούν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι η ετήσια παραγωγή αποβλήτων τροφίμων στην ΕΕ, η οποία ανέρχεται σε περίπου 89 εκατ. τόνους, ποσότητα που αντιστοιχεί σε 179 kg κατά κεφαλή. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η πλήρης εφαρμογή της ενωσιακής νομοθεσίας περί αποβλήτων θα είχε ως αποτέλεσμα την εξοικονόμηση 72 δισ. ευρώ ετησίως, την αύξηση κατά 42 δισ. ευρώ του ετήσιου κύκλου εργασιών του κλάδου της διαχείρισης και ανακύκλωσης αποβλήτων της ΕΕ και τη δημιουργία 400.000 και πλέον θέσεων εργασίας έως το 2020.

Συνεπώς, η αντιμετώπιση των σύγχρονων περιβαλλοντικών ζητημάτων που επηρεάζουν την ποιότητα της ζωής μας, προϋποθέτει αφενός την αναγνώριση και κατανόηση των ζητημάτων, αφετέρου την ενεργητική συμμετοχή μας σε συλλογικές περιβαλλοντικές δράσεις.

Σχετικά με την κατανόηση των τρόπων που διαμορφώνεται η σχέση άνθρωπος-περιβάλλον και πώς επηρεάζεται συνακόλουθα η δράση και η προσωπικότητα του ατόμου μέσα σε αυτό, πρωτοεμφανίζεται το ερευνητικό πεδίο των Σημαντικών Εμπειριών Ζωής (ΣΕΖ) στις αρχές της δεκαετίας του 1980 (Δασκολιά, 2005). Σύμφωνα με τη Δασκολιά (2005), το ερευνητικό πεδίο των Σημαντικών Εμπειριών Ζωής (ΣΕΖ) αποτελεί τμήμα μιας ερμηνευτικής ερευνητικής παράδοσης που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο ενός κοινωνιολογικού και ψυχολογικού ενδιαφέροντος μελέτης της ανθρώπινης συμπεριφοράς και εμπειρίας σε σχέση με το περιβάλλον.

2.2 Τύποι Περιβαλλοντικών Δράσεων

Οι περιβαλλοντικές δράσεις διακρίνονται σε βασικούς τύπους (Εικ.3), σύμφωνα με τους Smith-Sebasto (1992) και Μπλιώνη (2009).

Εικόνα 3. Τύποι περιβαλλοντικών δράσεων

2.2.1 Δράσεις τύπου προσωπικής πρωτοβουλίας

Οι δράσεις τύπου προσωπικής πρωτοβουλίας ή δράσεις σωματικού τύπου περιλαμβάνουν τα μέτρα τα οποία λαμβάνονται για να βελτιωθεί η κατάσταση ενός περιβαλλοντικού ζητήματος (Μπλιώνης, 2009· Τσαμπούκου-Σκαναβή, 2004).

Διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:

- δράσεις οι οποίες δεν είναι συνδεδεμένες με κάποια μορφή διαμαρτυρίας (π.χ. ανταλλαγή λαμπτήρων πυρακτώσεως με λαμπτήρες εξοικονόμησης ενέργειας, απόσυρση κινητών τηλεφώνων, απόσυρση λευκών οικιακών συσκευών, καθαρισμός ακτών και δασικών εκτάσεων από σκουπίδια, προστασία αρχαιολογικών χώρων),
- δράσεις συνειδητής φιλοπεριβαλλοντικής συμπεριφοράς (π.χ. ανακύκλωση υλικών σε οικιακό επίπεδο, εγκατάσταση συσκευών εξοικονόμησης νερού).

Οι περιβαλλοντικές δράσεις τύπου προσωπικής πρωτοβουλίας διοργανώνονται από περιβαλλοντικές οργανώσεις, πολιτιστικούς και κοινωνικούς φορείς, ενώ θεμελιώδης είναι

και η συνεισφορά των μέσων μαζικής ενημέρωσης, η οποία εκφράζεται συνήθως ως χορηγία επικοινωνίας.

2.2.2 Δράσεις οικονομικού τύπου

Διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:

- Υποστήριξη προϊόντος ή υπηρεσίας: ανήκουν οι απευθείας χορηγίες σε περιβαλλοντικές οργανώσεις, καθώς και οι έμμεσες χορηγίες σε περιβαλλοντικές οργανώσεις μέσω του ποσοστού των εσόδων που συγκεντρώνεται από την αγορά συγκεκριμένων καταναλωτικών προϊόντων. Ανήκει, επίσης, η στοχευμένη προώθηση αγοράς προϊόντων των οποίων η παραγωγή, η επεξεργασία και η διακίνηση πραγματοποιείται με συνθήκες φιλικές προς το περιβάλλον. Η συνειδητή αγορά προϊόντων φιλικών προς το περιβάλλον και η εθελοντική λιτότητα ή απλότητα εντάσσονται επίσης στις δράσεις οικονομικού τύπου.
- Άρνηση υποστήριξης προϊόντος ή υπηρεσίας: εντάσσεται ο αποκλεισμός (boycottage-μποϊκοτάζ) των καταναλωτικών προϊόντων ή των παρεχόμενων υπηρεσιών που δεν είναι φιλικά προς το περιβάλλον. Στην περίπτωση αυτή χρησιμοποιείται η μη-κατανάλωση ως μέσο πίεσης οικονομικού τύπου, το οποίο έχει μεγάλη διαπραγματευτική ισχύ.

Δραστηριότητα 9. ΔΡΑΣΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

1. Πολλοί υποστηρικτές της περιβαλλοντικά φιλικής κατανάλωσης, τονίζουν ότι: **«Το να αγοράζεις είναι σημαντικότερο από το να ψηφίζεις»**. Σχολιάστε τη φράση και αναφέρετε παραδείγματα από την καταναλωτική σας εμπειρία.

.....

2. Με βάση όσα μελετήσατε μέχρι τώρα και την εμπειρία σας, ποια κατηγορία περιβαλλοντικών δράσεων οικονομικού τύπου θεωρείτε ως την πιο αποτελεσματική και γιατί; Συζητήστε στην ομάδα.

.....

2.2.3 Δράσεις εκπαιδευτικού τύπου

Οι δράσεις εκπαιδευτικού τύπου περιλαμβάνουν την ενημέρωση από το διαδίκτυο, την παρακολούθηση σχετικών ενημερωτικών προγραμμάτων από τα ηλεκτρονικά και έντυπα μέσα μαζικής ενημέρωσης αλλά και τη συμμετοχή σε συζητήσεις και ενημερωτικές ημερίδες.

Δραστηριότητα 10. ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΜΜΕ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

1. Γνωρίζετε περιβαλλοντικές δράσεις εκπαιδευτικού τύπου που αφορούσαν στην περιοχή κατοικίας σας; Συζητήστε στην ομάδα.

.....

2. Με βάση την εμπειρία σας, αξιολογήστε το βαθμό που συνεισφέρουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης όσον αφορά στις περιβαλλοντικές δράσεις εκπαιδευτικού τύπου (5-Πάρα πολύ, 4-Πολύ, 3-Αρκετά, 2-Λίγο, 1-Καθόλου). Σχολιάστε και συζητήστε τα αποτελέσματα στην ομάδα σας.

Εφημερίδα

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

Διαδίκτυο

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

Τηλεόραση

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

Ραδιόφωνο

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

2.2.4 Δράσεις τύπου προώθησης θέσεων

Οι δράσεις τύπου προώθησης θέσεων περιλαμβάνουν την υποστήριξη απόψεων με επιχειρήματα με διάφορα τεχνικά μέσα, όπως άρθρα στον ημερήσιο τύπο, επιστολές, συνεντεύξεις, δημιουργία τηλεοπτικών μηνυμάτων, άσκηση πίεσης σε κέντρα λήψης αποφάσεων. Περιλαμβάνουν επίσης και μεθόδους που είναι κοινές με τις οικονομικές και πολιτικές δράσεις.

Δραστηριότητα 11. ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΘΕΣΕΩΝ

1.Αναφέρετε δύο δράσεις προώθησης θέσεων που γνωρίζετε. Τι αποτελέσματα είχαν; Συζητήστε στην ομάδα.

.....
.....

2. Ποια η γνώμη σας για αυτές; Συζητήστε στην ομάδα.

.....
.....

3. Καταγράψτε δύο τηλεοπτικά ή ραδιοφωνικά μηνύματα προώθησης θέσεων περιβαλλοντικού περιεχομένου. Ποια από αυτά θεωρείτε επιτυχημένα και ποια όχι; Αιτιολογήστε την απάντησή σας. Σχολιάστε και συζητήστε στην ομάδα.

.....
.....
.....
.....
.....

2.2.5. Δράσεις νομικού τύπου

Στις δράσεις νομικού τύπου εντάσσονται οι προσφυγές προς το Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ), όπου περιβαλλοντικές οργανώσεις εμπλέκονται σε δικαστικούς αγώνες σχετικά με περιπτώσεις οικοπεδοποίησης δασών, απόπειρες επεμβάσεων σε υγροτόπους ή προστατευόμενες περιοχές κ.ά.

Η υποβολή μήνυσης στην αστυνομική διεύθυνση για θέματα τα οποία σχετίζονται με την πρόκληση ενεργειών που υποβαθμίζουν το περιβάλλον αποτελεί επίσης μία δράση νομικού τύπου (Μπλιώνης, 2009).

Δραστηριότητα 12. ΔΡΑΣΕΙΣ ΝΟΜΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

1.Αναφέρετε δύο δράσεις νομικού τύπου που γνωρίζετε να σχετίζονται με περιβαλλοντικά ζητήματα. Τι αποτελέσματα είχαν; Συζητήστε στην ομάδα.

.....
.....
.....

2. Γνωρίζετε εάν για τα περιβαλλοντικά ζητήματα που αναφέρατε στην προηγούμενη ερώτηση, είχαν προηγηθεί και δράσεις άλλου τύπου (π.χ. πολιτικού τύπου ή πειθούς); Συζητήστε στην ομάδα.

.....
.....

2.2.6 Δράσεις πολιτικού τύπου

Διακρίνονται σε:

- έμμεσες (π.χ. πολιτική διαμεσολάβηση από αιρετούς αντιπροσώπους όπως βουλευτές ή δημοτικούς συμβούλους),
- άμεσες (π.χ. διαδικτυακά ψηφίσματα, συμμετοχή σε ψηφοφορία, συλλογή υπογραφών, μαζική αποστολή επιστολών διαμαρτυρίας, συμμετοχή στη διαδικασία λήψης απόφασης, δημόσια ακρόαση, συγκέντρωση διαμαρτυρίας).

Δραστηριότητα 13. ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

1.Αναφέρετε δύο περιβαλλοντικές δράσεις πολιτικού τύπου που αφορούσαν στην περιοχή του Δήμου σας.

.....
.....

2.Ποια αποτελέσματα είχαν; Ποια η γνώμη σας για αυτές; Συζητήστε στην ομάδα.

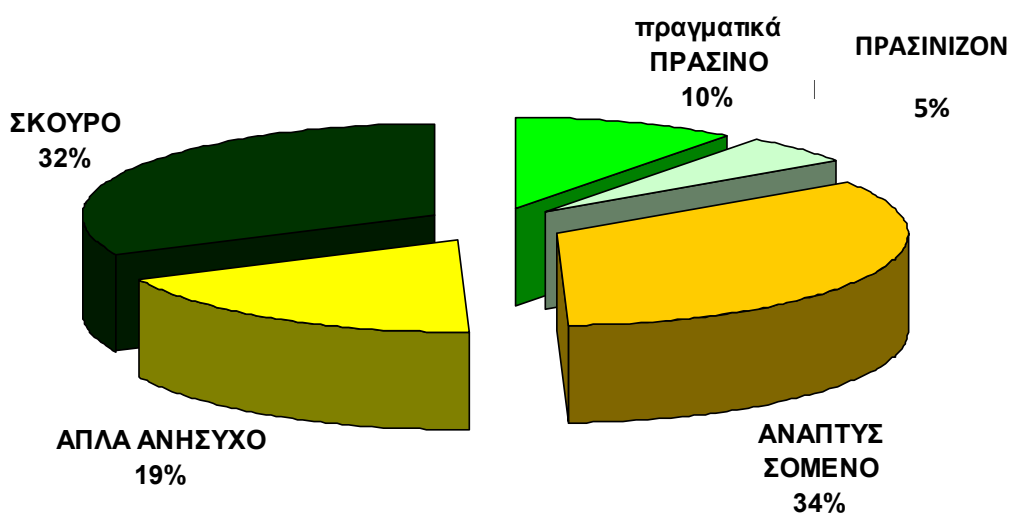
.....
.....

3 Συμμετοχή σε Συλλογικές Περιβαλλοντικές Δράσεις

3.1 Κοινό συμμετοχής

Το κοινό ανάλογα με το βαθμό ενεργοποίησης που επιδεικνύει στην αντιμετώπιση περιβαλλοντικών ζητημάτων ταξινομείται σε πέντε κατηγορίες (Roper Starch Worldwide, 2000· Παρασκευόπουλος, 2009) (Εικ.4):

- το πραγματικά «πράσινο» (10 %): είναι το πιο ενεργό σε περιβαλλοντικά ζητήματα ενώ συμμετέχει τακτικά σε φιλοπεριβαλλοντικές δραστηριότητες
- το «πρασινίζον» (5 %): ασχολείται συνήθως με δράσεις οικονομικού τύπου, είναι πρόθυμο να αφιερώσει οικονομικούς πόρους για περιβαλλοντικό σκοπό αλλά δεν είναι πρόθυμο να αφιερώσει χρόνο
- το «αναπτυσσόμενο» (34 %): ασχολείται με περιβαλλοντικά ζητήματα μόνο όταν έχουν πραγματικούς λόγους
- το «απλά ανήσυχο» (19 %): είναι το κοινό που ασχολείται με μερικές ανέξοδες περιβαλλοντικές δραστηριότητες
- το «σκούρο» (32 %): είναι το κοινό που θεωρεί ότι το περιβάλλον δεν αποτελεί πρόβλημα και ότι δεν υπάρχει σχεδόν κανένα πρόβλημα στο περιβάλλον

Εικόνα 4. Ταξινόμηση του κοινού σε κατηγορίες ανάλογα με το βαθμό συμμετοχής σε περιβαλλοντικές δράσεις (το διάγραμμα έχει δημιουργηθεί με βάση δεδομένα από το Roper Starch Worldwide 2000)

Το «κοινό συμμετοχής» στη λήψη αποφάσεων για το περιβάλλον και στις συλλογικές περιβαλλοντικές δράσεις, διακρίνεται στις εξής κατηγορίες (Τσαμπούκου-Σκαναβή, 2004):

- Κοινοτικές ή δημοτικές τοπικές ομάδες οι οποίες πιθανά θα εκπροσωπήσουν τους πολίτες στο μέλλον,
- Αιρετά συμβούλια και τοπικές διοικήσεις. Περιλαμβάνονται στην κατηγορία «κοινό» όταν εκπροσωπεί το «κοινό» σε τρίτους,
- Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (Μ.Κ.Ο.),
- Δημόσια πρόσωπα και πρόσωπα κοινής αποδοχής τα οποία μπορούν να επηρεάσουν την κοινή γνώμη,
- Πολίτες, οι οποίοι δεν ανήκουν σε οργανωμένες ομάδες.

3.2 Σημασία της συμμετοχής

Η σημασία της συμμετοχής των πολιτών σε συλλογικές περιβαλλοντικές δράσεις συνδέεται άμεσα με το έντονο ενδιαφέρον των πολιτών για την προστασία του περιβάλλοντος.

Η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί κρίσιμο θέμα της σύγχρονης εποχής και ταυτόχρονα πεδίο σύγκλισης οικονομικού, πολιτιστικού και βιοτικού ενδιαφέροντος.

Εάν δεν υπήρχε η έντονη αντίδραση οργανωμένων ομάδων και μεγάλου αριθμού πολιτών, το μεγαλύτερο μέρος της βιοποικιλότητας των οικοσυστημάτων θα είχε εξαφανιστεί και το νερό που καταναλώνουμε σήμερα θα ήταν πολύ πιο υποβαθμισμένης ποιότητας.

Δραστηριότητα 14. ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

1. Πώς αντιλαμβάνεστε τη σημασία της συμμετοχής των πολιτών σε συλλογικές περιβαλλοντικές δράσεις; Συζητήστε στην ομάδα.

.....
.....
.....

2. Ποια θεωρείτε ότι είναι η συμβολή της εκπαίδευσης στην κατανόηση της σημασίας συμμετοχής σε συλλογικές περιβαλλοντικές δράσεις; Συζητήστε στην ομάδα.

.....
.....

(Παρακάτω στο κείμενο θα βρείτε χρήσιμα στοιχεία σχετικά με τα θέματα της δραστηριότητας.)

Όλοι οι πολίτες έχουν το δικαίωμα στην ενημέρωση σχετικά με θέματα τα οποία έχουν επιπτώσεις στη ζωή τους, καθώς και στο δικαίωμα να γίνουν «βασικοί παράγοντες» στην

αποστολή για ένα βιωσιμότερο μέλλον, συμμετέχοντας ενεργά σε συλλογικές περιβαλλοντικές δράσεις.

Σε πολλές περιπτώσεις η τοπική κοινωνία της χώρας μας έχει βρεθεί αντιμέτωπη με διλήμματα, όπως «προστασία του περιβάλλοντος ή οικονομική ανάπτυξη;» (Σιούτη, 1988). Σχετικά με το αναφερόμενο δίλημμα, τονίζεται ότι η τοπική κοινωνία έχει άριστη γνώση της σημασίας του γύρω περιβάλλοντος και η συμμετοχή της στην αντιμετώπιση περιβαλλοντικών ζητημάτων έχει ιδιαίτερη αξία και σημαίνουσα βαρύτητα.

Η ενθάρρυνση της συμμετοχής των πολιτών σε συλλογικές περιβαλλοντικές δράσεις και η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η συμμετοχή τους έχει θετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον είναι δύο από τους βασικούς στόχους της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (Παρασκευόπουλος, 2009).

Όσον αφορά στη συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων για το περιβάλλον, οι πολίτες ταυτόχρονα με την εκλογή των αντιπροσώπων τους σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο συμμετέχουν στη λήψη των αποφάσεων.

Άλλοι τρόποι με τους οποίους οι πολίτες μπορούν να επηρεάσουν τις αποφάσεις που σχετίζονται με περιβαλλοντικά ζητήματα είναι:

- η συμμετοχή τους σε συμβουλευτικές επιτροπές,
- η υποβολή ερωτημάτων και υπομνημάτων στον κατάλληλο χρόνο και στον κατάλληλο αποδέκτη,
- η υποστήριξη νομοθετημάτων με περιεχόμενο την προστασία του περιβάλλοντος.

Η πολύ καλή γνώση της κατάστασης του περιβάλλοντος και των περιβαλλοντικών ζητημάτων είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική υλοποίηση των παραπάνω στόχων.

Σημαντική συνεισφορά στη γνώση για την κατάσταση του περιβάλλοντος και την κρισιμότητα των περιβαλλοντικών ζητημάτων παρέχεται από μεμονωμένους ερευνητές, τις Σχολές και τα Εργαστήρια της Πανεπιστημιακής κοινότητας.

Παρακάτω αναφέρεται ενδεικτικά ένα από τα πολλά παραδείγματα συνεισφοράς της Πανεπιστημιακής κοινότητας στη γνώση για την κατάσταση του περιβάλλοντος και την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών ζητημάτων. Αφορά στην περιοχή της Μελιβοίας η οποία βρίσκεται στην Ανατολική Θεσσαλία. Η συγκέντρωση του αρσενικού (As) στο νερό του δικτύου ύδρευσης της συγκεκριμένης περιοχής κυμαίνονταν από 0.012 έως 0.036 mg L⁻¹, σημειώνεται ότι η χρόνια κατανάλωση νερού με αρσενικό σε αντίστοιχες συγκεντρώσεις εγκυμονεί κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία (Kelepertsis et al. 2006). Η γεωχημική έρευνα η

οποία πραγματοποιήθηκε από τους ερευνητές απέδειξε ότι το αρσενικό (As) προέρχεται από τα γεωλογικά στρώματα και τις εμφανίσεις μεταλλευμάτων της ευρύτερης περιοχής. Σύμφωνα με την παραμετρική τιμή (0.010 mg As L⁻¹) της Κοινοτικής Οδηγίας 98/83/ΕΚ, το νερό του δικτύου ύδρευσης ήταν ακατάλληλο για ανθρώπινη κατανάλωση και έπρεπε να βρεθεί άμεσα λύση για το πρόβλημα ύδρευσης των κατοίκων (Τσακίρης και Αλεξάκης, 2010). Λαμβάνοντας υπόψη τα πορίσματα της έρευνας, η τοπική Δημοτική Αρχή ενημέρωσε άμεσα τους κατοίκους της περιοχής και στη συνέχεια εγκατέστησε σύστημα επεξεργασίας με αποτέλεσμα την παροχή στους κατοίκους νερού κατάλληλου για ανθρώπινη κατανάλωση.

Δραστηριότητα 15. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΚΑΙ ΓΝΩΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

1. Όσον αφορά στην περιοχή κατοικίας σας, πώς αξιολογείτε τη γνώση σας για τα περιβαλλοντικά ζητήματα; Σχολιάστε και συζητήστε στην ομάδα.

.....
.....

2. Με ποιον τρόπο θα μπορούσε να βελτιωθεί η γνώση σας για την κατάσταση του περιβάλλοντος της περιοχής σας; Συζητήστε στην ομάδα.

.....
.....

3. Με ποιους φορείς προτείνετε να συνεργαστείτε, προκειμένου να βελτιωθεί η γνώση σας για την κατάσταση του περιβάλλοντος της περιοχής σας; Συζητήστε στην ομάδα.

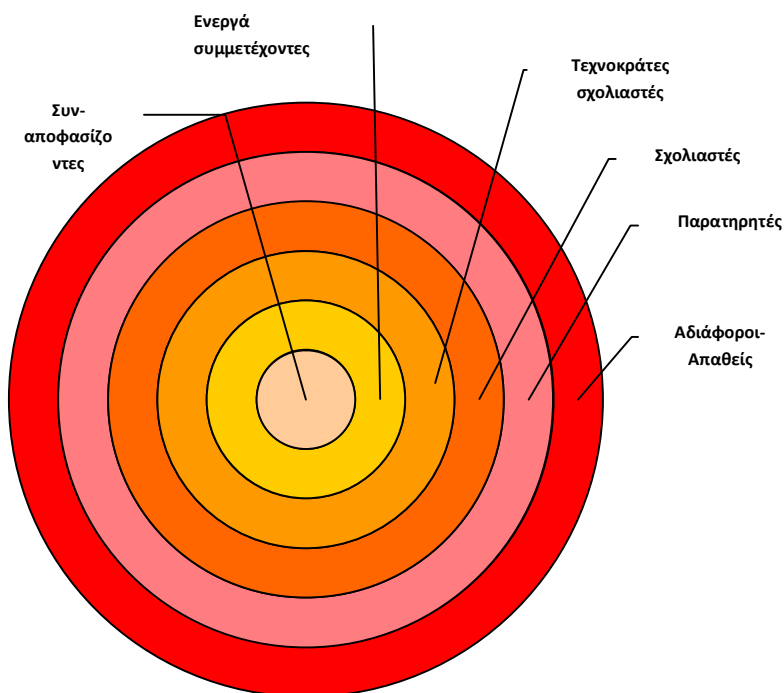
.....
.....

4. Γνωρίζετε εάν έχουν πραγματοποιηθεί στην περιοχή σας περιβαλλοντικές έρευνες από Σχολές και Εργαστήρια της Πανεπιστημιακής κοινότητας, μεμονωμένους ερευνητές ή άλλους φορείς; Συζητήστε στην ομάδα.

.....
.....
.....

3.3 Παράγοντες που επιδρούν στη διάθεση για συμμετοχή

Οι παράγοντες που επιδρούν στη διάθεση των πολιτών για συμμετοχή σε περιβαλλοντικές δράσεις περιλαμβάνουν (Μπλιώνης, 2009): (α) την περιβαλλοντική ευαισθησία («πρέπει να δράσω»), (β) τις δεξιότητες («γνωρίζω πώς να δράσω») και (γ) τη δέσμευση («θα δράσω»).

Εικόνα 5. Κατηγοριοποίηση συμμετεχόντων ως προς το βαθμό και τη διάθεση συμμετοχής τους. Ο βαθμός συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων και στις περιβαλλοντικές δράσεις μειώνεται από τον πυρήνα προς την περιφέρεια (από Creighton 2009 με τροποποιήσεις)

Πίνακας 2. Περιγραφή των τύπων των συμμετεχόντων σύμφωνα με τον Creighton (2009)(υπάρχει αντιστοιχία ανάμεσα στις χρωματικές κλίμακες της Εικ.5 και του Πιν.2)

Συν-αποφασίζοντες	Περιλαμβάνει τη Διοίκηση ή τους κρατικούς μηχανισμούς λήψης αποφάσεων. Καμία απόφαση δεν έχει ισχύ και εγκυρότητα εάν δεν έχει συμφωνηθεί από τους συν-αποφασίζοντες
Ενεργά συμμετέχοντες	Στην κατηγορία αυτή ανήκουν οι ομάδες πολιτών (περιβαλλοντικές οργανώσεις) που κάνουν προτάσεις προς τη Διοίκηση και ασκούν κριτική
Τεχνοκράτες σχολιαστές	Αξιολογούν την επάρκεια των περιβαλλοντικών μελετών και ερευνών. Ελέγχουν την ορθότητα των συμπερασμάτων και την μεθοδολογία τους
Σχολιαστές	Διατυπώνουν σχόλια προφορικά ή εγγράφως αλλά δεν επιθυμούν τη συμμετοχή τους σε δραστηριότητες
Παρατηρητές	Παρακολουθούν το θέμα διαβάζοντας άρθρα και μελέτες αλλά προτιμούν να μην εκφράζουν τη γνώμη εκτός και εάν το θέμα τους απασχολεί ή επηρεάζει
Αδιάφοροι-Απαθείς	Καμία διάθεση συμμετοχής

Δραστηριότητα 16. ΕΣΕΙΣ, ΤΙ ΤΥΠΟΣ ΕΙΣΤΕ;

1.Σχετικά με το σημαντικότερο περιβαλλοντικό ζήτημα που σας απασχολεί στο χώρο εργασίας σας/στη γειτονιά/στο Δήμο σας, σε ποιον από τους τύπους που περιγράφονται στον Πίνακα 2 αντιστοιχείτε; Σχολιάστε και συζητήστε στην ομάδα.

Χώρος εργασίας

.....
.....

Γειτονιά

.....
.....

Δήμος

.....
.....

2.Σε ποιον τύπο του Πίνακα 2 θα θέλατε να αντιστοιχείτε; Σχολιάστε και συζητήστε στην ομάδα.

Χώρος εργασίας

.....
.....

Γειτονιά

.....
.....

Δήμος

.....
.....

3.Γιατί επιλέξατε τον τύπο της ερώτησης 2 και τι είδους περιβαλλοντικές δράσεις θα αναλαμβάνατε εάν ήσασταν ο συγκεκριμένος τύπος; Σχολιάστε και συζητήστε στην ομάδα.

.....
.....
.....
.....

Δραστηριότητα 17. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ερωτήσεις

κλειδιά

- 1) Παρατηρήστε το έργο. Τι βλέπετε; Έχετε ερωτήσεις;
- 2) Τι σας έκανε εντύπωση;
- 3) Γιατί το έκανε αυτό ο καλλιτέχνης; Υπάρχει κάποιο μήνυμα;
- 4) Ψάξτε για κίνηση, για τις διαστάσεις του χώρου και του χρόνου.
- 5) Επιστρέψτε σε ότι παρουσίασε ενδιαφέρον: Πώς κατάφερε ο καλλιτέχνης το αποτέλεσμα αυτό; Τι θέλει ο καλλιτέχνης να δούμε;
- 6) Ψάξτε για νοήματα και συμβολισμούς.
- 7) Ποιο είναι το μήνυμα του έργου;

Έργο του Γεωργίου Πηρούνια, το οποίο πραγματεύεται την περιβαλλοντική ευαισθησία. Ο τίτλος του έργου είναι: «Ο κόσμος μου» και είναι διαθέσιμο στο διαδικτυακό τόπο: <http://gpirounias.blogspot.gr> (πρόσβαση Αύγουστος 2013). Οδηγίες και περιγραφή της μεθοδολογίας χρήσης έργων τέχνης στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι διαθέσιμες στον ιστότοπο: <http://artit.eu/gr/ARTIT%20METHODOLOGY%20GR.pdf> (πρόσβαση Αύγουστος 2013).

(Παρακάτω στο κείμενο θα βρείτε στοιχεία για την περιβαλλοντική ευαισθησία)

Τεχνικές τεκμηρίωσης

Κρατήστε σημειώσεις.

Συζητήστε στην ομάδα.

Συζητήστε στην ομάδα.

Προφορική παρατήρηση

Κρατήστε σημειώσεις. Γράψτε «γιατί αυτό είναι έτσι...»

Κρατήστε σημειώσεις.

Προφορική παρατήρηση και συζήτηση.

Περιβαλλοντική ευαισθησία είναι μια έννοια θεμελιώδους σημασίας για την υπεύθυνη περιβαλλοντική συμπεριφορά των πολιτών (Hungerford and Volk, 1990· Παρασκευόπουλος, 2009).

Σύμφωνα με τους Hungerford and Volk (1990), η θετική επαφή με το φυσικό περιβάλλον είναι ο αποτελεσματικότερος τρόπος οικοδόμησης της περιβαλλοντικής ευαισθησίας στους πολίτες.

Η πρώτη προσπάθεια για τον ορισμό της περιβαλλοντικής ευαισθησίας πραγματοποιήθηκε από την Peterson (1982) σύμφωνα με τον οποίο «η περιβαλλοντική ευαισθησία είναι η βασική εκτίμηση και το ενδιαφέρον για το φυσικό περιβάλλον, ακόμη και εάν αυτή η εκτίμηση και το ενδιαφέρον δεν είναι αρκετά ώστε να προκαλέσουν την αλλαγή συμπεριφοράς για χάρη της ποιότητας του περιβάλλοντος».

Σύμφωνα με έναν άλλο ορισμό, «περιβαλλοντική ευαισθησία είναι μια συναισθηματική αντίληψη για το περιβάλλον» (Hungerford and Volk, 1990).

Ορισμένες έρευνες που αφορούσαν στην περιβαλλοντικά υπεύθυνη συμπεριφορά των ενηλίκων έδειξαν ότι η περιβαλλοντική ευαισθησία είναι ένας από τους παράγοντες που μπορεί να προβλέψει σε μεγάλο βαθμό την εκδήλωση περιβαλλοντικά υπεύθυνης συμπεριφοράς (Sward, 1999· Τσαμπούκου-Σκαναβή, 2004).

Η πρόθεση του ατόμου να συμπεριφερθεί με κάποιο τρόπο, όπως το να συμμετέχει σε μία συλλογική περιβαλλοντική δράση, καθορίζεται από τρεις σημαντικούς παράγοντες (Τσαμπούκου-Σκαναβή, 2004):

- την εκτιμώμενη κοινωνική πίεση που εκτιμά το ίδιο το άτομο ότι θα δεχθεί εάν αναπτύξει ή δεν αναπτύξει τη συγκεκριμένη συμπεριφορά (π.χ. περιβαλλοντικά φιλική),
- το βαθμό ευκολίας ή δυσκολίας με τον οποίο πιστεύει ότι θα το πραγματοποιήσει,
- το βαθμό κατά τον οποίο πιστεύει ότι η εκτέλεση της συμπεριφοράς θα του επιφέρει επιθυμητές ή ανεπιθύμητες επιπτώσεις .

Μερικές σημαντικές ενδείξεις της διάθεσης των ομάδων των πολιτών για συμμετοχή στη λήψη περιβαλλοντικών αποφάσεων και για περιβαλλοντική δράση, κυρίως όσον αφορά τοπικά ζητήματα, είναι:

- η έντονη πεποίθηση των πολιτών ότι είναι απαραίτητη η δραστηριοποίησή τους σε τοπικό επίπεδο. Τονίζεται ότι η συμμετοχική διαδικασία είναι πιο επιτυχημένη όταν αναφέρεται σε ζητήματα τοπικού ενδιαφέροντος.
- το ενδιαφέρον των πολιτών για σωστή και πλήρη ενημέρωση σχετικά με τα περιβαλλοντικά ζητήματα.

Η «ικανότητα για δράση» (action competence) των πολιτών συνδέεται άμεσα με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση/Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (Jensen and Schnack 1997).

«Ικανότητα» (competence) αφενός συνδέεται με το να είναι κάποιος ικανός και αφετέρου να έχει τη διάθεση να είναι κατάλληλος συμμετέχων.

«Δράση» (action) είναι απαραίτητο να ερμηνευθεί σε σχέση με όλο το εύρος των διακριτικών χαρακτηριστικών αναφορικά με συμπεριφορά, δραστηριότητες, μεταβολές, συνήθειες και δράσεις.

Ο όρος «δραστηριότητα» (activity) μπορεί να περιλαμβάνει ενέργειες όπως εκδρομές σε περιοχές που δεν έχουν υποστεί έντονες αλλοιώσεις λόγω ανθρώπινης παρέμβασης ή να περιλαμβάνει τη διερεύνηση της ποιότητας των υδατικών και εδαφικών πόρων μιας περιοχής. Η διαφορά ανάμεσα στη «δράση» και στη «δραστηριότητα» μπορεί να κατανοηθεί μελετώντας το παρακάτω παράδειγμα. Η διερεύνηση και καταγραφή των προβλημάτων που σχετίζονται με τη χρήση λιπασμάτων και αγροχημικών στις καλλιεργούμενες εκτάσεις που περιλαμβάνει τον προσδιορισμό συγκεντρώσεων νιτρικών ενώσεων, ανόργανων και οργανικών ενώσεων στο υπόγειο και επιφανειακό νερό, δε χαρακτηρίζεται ως δράση αλλά κατά προτίμηση ως δραστηριότητα. Ενα παράδειγμα δράσης σχετικό με το προαναφερόμενο πρόβλημα είναι η άρνηση υποστήριξης-αγοράς (μποϋκοτάζ) των αγροτικών προϊόντων που παράγονται στη συγκεκριμένη περιοχή με στόχο την προστασία του υπόγειου και επιφανειακού νερού από τη ρύπανση με νιτρικές ενώσεις.

Τονίζεται ότι τα περιβαλλοντικά ζητήματα είναι δομικά ριζωμένα στην κοινωνία και στον τρόπο ζωής μας. Συνεπώς, είναι αναγκαίο να βρεθούν λύσεις στα ζητήματα αυτά μέσω των αλλαγών σε κοινωνικό και ατομικό επίπεδο. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο ο σκοπός της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης πρέπει να συμβάλλει καθοριστικά, ώστε οι τωρινοί και οι μελλοντικοί πολίτες να είναι ικανοί να δρουν τόσο σε συλλογικό όσο και σε ατομικό επίπεδο.

Οι σχετικές απαντήσεις στα περιβαλλοντικά ζητήματα δεν είναι μόνο υπόθεση ποσοτικών αλλαγών (μικρότερη κατανάλωση πόρων, λιγότερες μετακινήσεις με το αυτοκίνητο, μικρότερη κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας, ανακύκλωση μπαταριών κτλ), αλλά επίσης και υπόθεση ποιοτικών αλλαγών (πρόληψη ρύπανσης, προστασία οικοσυστημάτων κτλ). Συνεπώς, ο σκοπός της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είναι η ανακάλυψη εναλλακτικών τρόπων ανάπτυξης και η ικανότητα συμμετοχής στη δράση σύμφωνα με τους παραπάνω στόχους (Jensen and Schnack 1997).

Η έννοια της «ικανότητας για δράση» υπήρξε κεντρικό θέμα στις εργασίες του Research Centre for Environmental and Health Education. Σύμφωνα με τους Jensen and Schnack (1997), πολλά από τα κρίσιμα εκπαιδευτικά προβλήματα αναφορικά με την πολιτικά προοδευτική εκπαίδευση βρίσκονται συνυφασμένα με την έννοια της «ικανότητας για δράση». Κατά συνέπεια η έννοια αυτή δεν εμπεριέχει απαντήσεις αλλά περισσότερο υποδεικνύει την κατεύθυνση ή παρέχει την προοπτική των ερωτήσεων. Το ενδιαφέρον σχετικά με το περιβάλλον, την υγεία και την ειρήνη πρέπει να συνδυάζεται με το αντίστοιχο ενδιαφέρον για τη δημοκρατία. Η δημοκρατία σχετίζεται με πολλούς άλλους όρους, ανάμεσα στους οποίους, αναφέρονται οι εξής: ελευθερία, ισότητα και αλληλεγγύη. Επίσης, μπορεί να ειπωθεί ότι και η δημοκρατία είναι συμμετοχή. Στη δημοκρατία τα μέλη δεν είναι απλοί θεατές, είναι ενεργοί πολίτες, όχι ισότιμα ενεργοί συμμετέχοντες σε όλα αλλά δυνητικά συμμετέχοντες που αποφασίζουν μόνοι τους σε τι και πότε θα συμμετέχουν.

Αναφέρεται ότι η δράση οφείλει να είναι προσανατολισμένη στην επίλυση του προβλήματος, εστιάζοντας στην προοπτική της αλλαγής. Για παράδειγμα, εάν μια ομάδα πολιτών απομακρύνει απορρίμματα από τις ακτές, η ενέργεια αυτή δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως δράση εάν το υπό συζήτηση πρόβλημα είναι η ρύπανση του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Ακόμα και εάν ο καθαρισμός των ακτών συνεπάγεται την άμεση απομάκρυνση των απορριμμάτων, η δράση δεν έχει κανένα αντίκτυπο στο πρόβλημα διότι δεν θεραπεύει την αιτία του προβλήματος, αλλά εστιάζει αποκλειστικά στα συμπτώματά του. Τα κριτήρια για δράση συνοψίζονται στην Εικόνα 6.

	Εκπαιδευόμενοι υποχρεώνονται δράσουν	που να συμμετέχουν απόφαση για δράση
Δραστηριότητα εξολοκλήρου σαν αντιστάθμισμα της διδασκαλίας		
Δραστηριότητα στοχευμένη στην επίλυση του προβλήματος		ΔΡΑΣΗ

Εικόνα 6. Κριτήρια για «δράση» (τροποποιημένο από Jensen and Schnack 1997)

Στην Εικόνα 6, η οριζόντια διάσταση περιγράφει τα όρια μεταξύ συμπεριφοράς και δράσης και η κάθετη διάσταση περιγράφει τη διαφορά μεταξύ δραστηριότητας και δράσης.

3.4 Τρόποι και διαδικασία συμμετοχής

Οι περιβαλλοντικές δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχει κάποιος συχνότερα είναι αυτές που μπορούν εύκολα να γίνουν σε οικιακό επίπεδο (π.χ. εξοικονόμηση νερού και ενέργειας) ή υποστηρίζονται από τις δομές και τους φορείς σε πολλές περιοχές (π.χ. αναδάσωση καμένων εκτάσεων, ανακύκλωση υλικών) (Παρασκευόπουλος, 2009).

Δραστηριότητα 18. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΟΠΟΙΕΣ ΘΑ ΘΕΛΑΤΕ ΝΑ ΣΥΜΜΕΤΑΣΧΕΤΕ

1. Συμπληρώστε την πρώτη στήλη (Α) με τις περιβαλλοντικές δράσεις που έχετε συμμετάσχει μέχρι τώρα και την δεύτερη στήλη (Β) με τις δράσεις τις οποίες θα θέλατε να συμμετάσχετε (σημειώστε με ✓). Σχολιάστε και συζητήστε στην ομάδα.

	Στήλη Α	Στήλη Β
Προστασία αλσουλίου ή μικρού δάσους	☐	☐
Αναδάσωση καμένων εκτάσεων	☐	☐
Ανάδειξη μονοπατιών	☐	☐
Άλλο (προσδιορίστε).....	☐	☐

Δραστηριότητα 19. ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

1. Ποιο είναι το πρώτο πράγμα που σας έρχεται στο νου όταν ακούτε τις λέξεις: «συμμετοχή σε περιβαλλοντική δράση»;

.....

2. Έχετε πάρει μέρος σε συλλογική περιβαλλοντική δράση; Περιγράψτε σε τρεις γραμμές την εμπειρία σας. Συζητήστε στην ομάδα.

.....

.....

.....

3. Περιγράψτε τη διαδικασία συμμετοχής σας στη περιβαλλοντική αυτή δράση. Πώς οργανώθηκε, από ποιους φορείς, τι αποτελέσματα είχε; Θα συμμετείχατε ξανά και γιατί; Συζητήστε στην ομάδα.

.....

(Παρακάτω στο κείμενο θα βρείτε χρήσιμα στοιχεία για τη δραστηριότητα.)

Συμμετοχή του κοινού σε περιβαλλοντική δράση θεωρείται κάθε δραστηριότητα την οποία αναλαμβάνει μια ομάδα ατόμων ή ένα άτομο, με σκοπό έμμεσο ή άμεσο να βελτιώσει την ποιότητα της καθημερινής του ζωής. Οι συμμετέχοντες σε μια περιβαλλοντική δράση συμμετέχουν ως ενεργοί πολίτες και εκφράζουν μόνο τις προσωπικές τους προτιμήσεις και απόψεις και όχι την πολιτική θεσμικών οργάνων.

Η συμμετοχή των πολιτών στη λήψη περιβαλλοντικών αποφάσεων γίνεται (Τσαμπούκου-Σκαναβή, 2004):

- μέσω της τοπικής αυτοδιοίκησης που τους εκπροσωπεί
- μέσω Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (Μ.Κ.Ο.)
- μέσω τοπικών ομάδων που έχουν συστήσει
- αυτόνομα

Σχετικά με τις Μ.Κ.Ο., αυτές διακρίνονται σε τοπικής, εθνικής και διεθνούς εμβέλειας. Κύριο χαρακτηριστικό τους είναι ότι δεν ελέγχονται από το κράτος και δεν συνδέονται με αυτό. Ειδικότερα, οι τοπικές και εθνικές Μ.Κ.Ο. είναι πιο ευέλικτες σε σχέση με τη Διοίκηση, υποκινούν και ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή των πολιτών, ενώ συχνά προτείνουν πρωτοποριακές λύσεις στα τοπικά περιβαλλοντικά ζητήματα.

Συχνά, παρατηρείται και το φαινόμενο οι απόψεις και οι δράσεις ορισμένων Μ.Κ.Ο. να έρχονται σε αντίθεση με τις απόψεις του τοπικού πληθυσμού ή η Διοίκηση να αμφισβητεί την αξιοπιστία, το κύρος και την ανεξαρτησία των Μ.Κ.Ο. (Τσαμπούκου-Σκαναβή, 2004).

Άλλος τρόπος συμμετοχής των πολιτών είναι οι πολιτιστικοί σύλλογοι, τα οικολογικά κινήματα, οι οργανώσεις αγροτών, οι φοιτητικές και εργατικές οργανώσεις. Ο τρόπος αυτός συμμετοχής έχει κυμαινόμενη δυναμική και συλλογικότητα.

4 Συλλογικές Περιβαλλοντικές Δράσεις στον Ελληνικό Χώρο

Στην Ελλάδα, τα πρώτα φυσιολατρικά και εκδρομικά σωματεία ιδρύονται το 1922 και είχαν ως βασικό τους στόχο τη γνωριμία με τη φύση. Οργανώσεις για την προστασία της φύσης και υποκίνηση συλλογικών περιβαλλοντικών δράσεων δεν είχαν μεγάλη απήχηση στην Ελλάδα μέχρι το 1951, όπου ιδρύεται η πρώτη οργάνωση με το όνομα Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία της Φύσης (Ε.Ε.Π.Φ.) (Σιούτη, 1988). Κατά την περίοδο της δεκαετίας του 1970, σημειώθηκαν πολλές περιβαλλοντικές κινητοποιήσεις ως αντίδραση στις προγραμματιζόμενες βιομηχανικές επενδύσεις. Στις αρχές της δεκαετίας του 1980, καταγράφεται αλματώδης αύξηση των περιβαλλοντικών ομάδων και το ενδιαφέρον για το περιβάλλον και την οικολογική δράση ολοένα και αυξάνονταν (Τσαμπούκου-Σκαναβή, 2004).

Σήμερα καταγράφονται περισσότερες από 10 περιβαλλοντικές οργανώσεις με έντονη δράση στον ελληνικό χώρο και μεγάλος αριθμός Μ.Κ.Ο.

Οι συλλογικές περιβαλλοντικές δράσεις στον ελληνικό χώρο θα πρέπει να είναι στην ίδια φιλοσοφία με την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και συγκεκριμένα με το γενικό ενωσιακό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον. Υπενθυμίζεται ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνωρίζει ότι για την εξασφάλιση της επιτυχίας του προγράμματος είναι απαραίτητη η συνεργασία με μη κυβερνητικούς παράγοντες. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει πλαίσιο για ένα γενικό πρόγραμμα δράσης της Ένωσης για το περιβάλλον με τίτλο: «*Ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας*». Το πλαίσιο της συγκεκριμένης πρότασης είναι (ΕΕ, 2012):

- Έγκριση της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», από την ΕΕ για διατηρήσιμη, έξυπνη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, η οποία κατευθύνει τη χάραξη πολιτικής για την περίοδο έως το 2020.
- Ενώ πολλά κράτη μέλη προσπαθούν να αντεπεξέλθουν στην οικονομική κρίση, η ανάγκη διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων προσφέρει νέες ευκαιρίες για να προχωρήσει η ΕΕ προς μια «πράσινη» οικονομία χωρίς αποκλεισμούς.
- Παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί σε ορισμένα πεδία, παραμένουν σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα, καθώς και ευκαιρίες για να γίνει το περιβάλλον ανθεκτικότερο σε αλλαγές και συστημικούς κινδύνους.
- Στη σύνοδο κορυφής Ρίο+20 τονίστηκε η σημασία της παγκόσμιας διάστασης.

4.1 Στο χώρο εργασίας

Οι δραστηριότητες μιας επιχείρησης είναι απαραίτητο να καταγράφονται και να παρακολουθούνται συστηματικά, ώστε η διαχείρισή τους να πραγματοποιείται με περιβαλλοντικά φιλικό τρόπο.

Παράδειγμα επιχείρησης η οποία υιοθετεί δράσεις φιλικές προς το περιβάλλον αποτελεί η μεγαλύτερη εταιρεία ύδρευσης και αποχέτευσης της χώρας (ΕΥΔΑΠ). Η ΕΥΔΑΠ υλοποιεί δράσεις για την εξοικονόμηση ενέργειας στα κτίρια και στις εγκαταστάσεις της, με την τοποθέτηση νέων διατάξεων για τη μείωση της άεργου ισχύος, την αντικατάσταση των λαμπτήρων φωτισμού με λαμπτήρες χαμηλής ενεργειακής κατανάλωσης, καθώς και την τοποθέτηση διπλών υαλοπινάκων (www.eydap.gr). Οι δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας στην εταιρεία υλοποιούνται σε δύο φάσεις:

- Η πρώτη φάση περιλαμβάνει την πλήρη καταγραφή και ταυτοποίηση όλων των παροχών ηλεκτρικού ρεύματος που διαθέτει η ΕΥΔΑΠ (πλέον των 500). Η δράση αυτή θα επιτρέψει την παρακολούθηση και αξιολόγηση της κατανάλωσης ρεύματος της Εταιρείας (σε μεμονωμένες εγκαταστάσεις και σαν σύνολο), και θα εντοπίζονται περιστατικά υπερκατανάλωσης ή υπαγωγής σε λανθασμένο τιμολόγιο της ΔΕΗ.
- Η δεύτερη φάση περιλαμβάνει το σχεδιασμό μετατροπής και πιστοποίησης των ιδιόκτητων κτιρίων της ΕΥΔΑΠ σε «πράσινα κτίρια» με σκοπό τη μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης και βελτίωση του περιβαλλοντικού προφίλ της Εταιρείας. Στο πλαίσιο της δράσης αυτής, η ΕΥΔΑΠ εξετάζει την εγκατάσταση συστημάτων συμπαραγωγής ηλεκτρικής και θερμικής ενέργειας με τις οποίες θα καλύψει τις ανάγκες των κτιρίων της σε θέρμανση, κλιματισμό και φωτισμό.

Η ΕΥΔΑΠ, με το φιλόδοξο επενδυτικό πρόγραμμά της στον τομέα της ενέργειας, αναπτύσσεται οικονομικά και συμβάλλει ενεργά στην επίτευξη του εθνικού στόχου κάλυψης του 20% της καταναλισκόμενης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές μέχρι το 2020 (www.eydap.gr).

Δραστηριότητα 20. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Σχετικά με το χώρο εργασίας σας, μπορείτε να αναφέρετε ποιες από τις παρακάτω περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες εφαρμόζονται; (Σημειώστε με ✓ το αντίστοιχο πεδίο). Σχολιάστε και συζητήστε τα αποτελέσματα.

Προμήθεια ηλεκτρικού/ηλεκτρονικού εξοπλισμού κατηγορίας Α	☐
Εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων	☐
Ανακύκλωση χαρτιού	☐
Ανακύκλωση μελανοδοχείων, toner	☐
Ανακύκλωση λαμπτήρων	☐
Ανακύκλωση μπαταριών	☐
Ενημέρωση προσωπικού	☐
Προμήθεια πράσινων προϊόντων (π.χ. ανακυκλωμένο χαρτί)	☐
Τοποθέτηση λαμπτήρων εξοικονόμησης ενέργειας	☐
Άλλο (προσδιορίστε).....	☐

2. Έχετε λάβει μέρος στις παραπάνω πρωτοβουλίες; Τι αποτελέσματα είχαν; Ποια η γνώμη σας για αυτές; Σχολιάστε και συζητήστε στην ομάδα.

.....

.....

.....

3. Μπορείτε να προτείνετε κάποιες επιπλέον πρωτοβουλίες για το χώρο εργασίας σας και πώς σχεδιάζετε να τις προωθήσετε; Συζητήστε στην ομάδα.

.....

.....

(Στον Πίνακα 3 θα βρείτε χρήσιμα στοιχεία για τη δραστηριότητα.)

Τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες μιας επιχείρησης (π.χ. οι μετακινήσεις του προσωπικού, η χρήση υγρών καθαρισμού), καθώς και οι επί μέρους δραστηριότητές της μπορούν να προκαλέσουν περιβαλλοντικές επιπτώσεις, αλληλεπιδρώντας, έμμεσα ή άμεσα, με το φυσικό περιβάλλον (Πιν.3).

Πίνακας 3. Επιλεγμένες δραστηριότητες που αφορούν στην τυπική μικρο-μεσαία επιχείρηση και οι αντίστοιχες επιπτώσεις τους στο περιβάλλον.

Δραστηριότητα	Επιπτώσεις στο περιβάλλον
μετακινήσεις προσωπικού	ανάλωση καυσίμων-εκπομπή αερίων ρύπων
κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας	ανάλωση ορυκτών καυσίμων (π.χ. λιγνίτη, υδρογονανθράκων)-εκπομπή διοξειδίου του άνθρακα (CO ₂), και οξειδίων του θείου (SO _x) και του αζώτου (NO _x)
χρήση υγρών καθαρισμού στις κτιριακές εγκαταστάσεις	υποβάθμιση του υδατικού αποδέκτη (ποτάμι, θάλασσα)
κατανάλωση χαρτιού (ανακυκλωμένου, συμβατικού)	ανάλωση φυσικών πόρων
στερεά απόβλητα (χαρτί, μελάνια, μπαταρίες)	υποβάθμιση του περιβάλλοντος σε περίπτωση ανεξέλεγκτης απόρριψης

4.2 Στη γειτονιά

Η γειτονιά αποτελεί ιδανικό χώρο εφαρμογής επιτυχημένων πρακτικών και αναζήτησης τρόπων επέκτασης των πρακτικών αυτών σε συλλογικό επίπεδο.

Οι παρεμβάσεις στο χώρο της γειτονιάς περιλαμβάνουν δράσεις όπως η συνδιαμόρφωση ελεύθερων χώρων, η δενδροφύτευση, η υιοθέτηση χώρων πρασίνου, η προστασία και η επιτήρηση του πάρκου της γειτονιάς, Οι παρεμβάσεις και η ανταλλαγή απόψεων σχετικά με τον περιβάλλοντα χώρο προκύπτουν έπειτα από την αλληλογνωριμία και το διάλογο.

Ταυτόχρονα, απαραίτητη είναι η καλλιέργεια νοοτροπίας ανταλλαγής εμπειριών και τεχνογνωσίας σε διάφορα τεχνικά θέματα, όπως εργασίες συντήρησης πρασίνου, φροντίδα δέντρων κ.ά.

Σε επίπεδο γειτονιάς πολλών περιοχών του διεθνή χώρου, καταβάλλεται προσπάθεια ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών σε θέματα εξοικονόμησης νερού. Αντιπροσωπευτικά παραδείγματα αναλύονται παρακάτω (www.watersave.gr):

- Η Κοπεγχάγη (Δανία), η οποία προώθησε το 1989 πρόγραμμα εξοικονόμησης νερού μέσω εκτεταμένης εκστρατείας ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης. Μεγάλο μέρος της εκστρατείας στόχευε στους μαθητές σχολείων, σε υπαλλήλους οικοδομικών εταιριών, σε υδραυλικούς και άλλες κοινωνικές ομάδες. Επίσης, δημιουργήθηκε ειδική υπηρεσία παροχής συμβουλών, αλλά και εξοπλισμού για εξοικονόμηση νερού. Ο έλεγχος διαρροών και η αντικατάσταση των παλαιών μεταλλικών σωλήνων (ηλικίας 90 ετών) μείωσαν τις απώλειες λόγω διαρροών στο δίκτυο διανομής.

- Η Φρανκφούρτη (Γερμανία), στην οποία ξεκίνησε το 1996 εκτεταμένο πρόγραμμα ευαισθητοποίησης κι εφαρμογής τεχνικών ρυθμίσεων εξοικονόμησης νερού στα νοικοκυριά. Προμηθεύτηκε σε προσιτές τιμές προϊόντα εξοικονόμησης νερού με κόστος από 4-20 ευρώ, τα οποία ανέλαβαν να τοποθετήσουν στις βρύσες και στις τουαλέτες των ενδιαφερόμενων νοικοκυριών οι συνεργαζόμενοι με το Δήμο υδραυλικοί. Τα έξοδα τοποθέτησης επιβάρυναν το Δήμο, ενώ οι Δημότες έπρεπε να επιλέξουν και να προμηθευτούν διάφορα εξαρτήματα εξοικονόμησης νερού. Το κόστος αποσβέστηκε μέσα σε 3 μήνες.
- Η Ν. Καλιφόρνια (ΗΠΑ), στην οποία το 1986 ξεκίνησε ένα οργανωμένο πρόγραμμα διανομής «πόρτα – πόρτα» προϊόντων εξοικονόμησης νερού σε 200.000 κατοικίες, ενώ εθελοντές επισκέφτηκαν χιλιάδες νοικοκυριά για να εξασφαλίσουν τη συνεργασία τους, και
- Η Ιερουσαλήμ (Ισραήλ), όπου η εγκατάσταση συσκευών εξοικονόμησης νερού, ο άμεσος εντοπισμός διαρροών και η έγκαιρη επισκευή των βλαβών του δικτύου, καθώς και η βελτίωση των μεθόδων ποτίσματος των πάρκων συνέβαλαν στη μείωση της κατανάλωσης νερού στην Ιερουσαλήμ κατά 14% στο διάστημα 1989-1991.

Δραστηριότητα 21. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ: ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΝΕΡΟΥ

1. Με βάση τα παραδείγματα που μελετήσατε και ανατρέχοντας σε προσωπικές σας εμπειρίες επιτυχημένων πρακτικών εξοικονόμησης νερού, μπορείτε να αναζητήσετε τρόπους επέκτασης εφαρμογής των πρακτικών αυτών σε συλλογικό επίπεδο; Συζητήστε στην ομάδα.

.....

2. Αναφέρετε μερικές συνέπειες από τη μη-εξοικονόμηση του νερού σε τοπικό επίπεδο. Συζητήστε στην ομάδα σας.

.....

3. Σχεδιάστε μία συλλογική δράση για εξοικονόμηση νερού σε τοπικό επίπεδο και προτείνετε τρόπους ενημέρωσης των συμπολιτών σας. Συζητήστε στην ομάδα σας.

.....

Μελέτη Περίπτωσης 1. ΔΡΑΣΗ ΧΑΡΤΟΓΡΑΦΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΛΑΜΠΤΗΡΩΝ

(Πηγή: <http://omilos-draseon-politismou.blogspot.gr>) (πρόσβαση Αύγουστος 2013)

Ο Ομιλος Δράσεων και Πολιτισμού παρέδωσε στη Δημοτική Ενότητα Φιλιατρών χάρτη της πόλης με σημειωμένες τις θέσεις που βρίσκονται καμένες λάμπες φωτισμού, μια επιστολή για τη συγκεκριμένη αυτή δράση, καθώς και ένα αριθμό νέων λαμπτήρων προς αντικατάσταση των παλιών.

Ο Ομιλος με την επιστολή του ζητά τη συνδρομή του Δήμου, ώστε οι υπεύθυνοι ηλεκτρολόγοι να αντικαταστήσουν τις λάμπες, να παραδώσουν τις παλιές στον Ομιλο με σκοπό να τις προωθήσουν στην ανακύκλωση.

Ερωτήσεις για περαιτέρω στοχασμό και αυτοαξιολόγηση:

1. Τι πέτυχε με την πρωτοβουλία του ο Όμιλος; Συζητήστε στην ομάδα.

.....
.....

2. Ποια είναι τα οφέλη από τη συγκεκριμένη δράση; Συζητήστε στην ομάδα.

.....

4.3 Στο Δήμο

Η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε, στις 9 Μαρτίου 2007, δέσμη μέτρων με τίτλο «*Ενέργεια για ένα μεταβαλλόμενο κόσμο*», δεσμευόμενη για:

- την αύξηση σε 20% της συμμετοχής των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στη συνολική κατανάλωση ενέργειας,
- τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) κατά 20% έως το 2020,
- τη μείωση κατά 20% της κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας.

Προκειμένου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προωθήσει και να υποστηρίξει τις προσπάθειες των τοπικών αρχών για την εφαρμογή πολιτικών σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη, συνέταξε το “*Σύμφωνο των Δημάρχων*”. Το “*Σύμφωνο των Δημάρχων*” αποτελεί την κυριότερη ευρωπαϊκή κίνηση στην οποία συμμετέχουν τοπικές και περιφερειακές αρχές, οι οποίες δεσμεύονται εθελοντικά να αυξήσουν τη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις περιοχές τους και την ενεργειακή απόδοση.

Οι υπογράφοντες το Σύμφωνο, με τη δέσμευσή τους, σκοπεύουν να επιτύχουν και να υπερβούν το στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για μείωση των εκπομπών CO₂ κατά 20% έως το 2020. Για την μετατροπή της πολιτικής τους δέσμευσης σε συγκεκριμένα έργα και μέτρα, οι υπογράφοντες το Σύμφωνο αναλαμβάνουν κυρίως να συντάξουν ένα “Σχέδιο Δράσης Αειφόρου Ενέργειας (ΣΔΑΕ)” στο οποίο παρουσιάζουν τη συνολική απογραφή των εκπομπών CO₂ στο δήμο τους, καθώς και τα επιμέρους έργα, δράσεις και παρεμβάσεις που θα πρέπει να γίνουν έτσι ώστε να επιτευχθεί το ελάχιστο ποσοστό της μείωσης του 20% που τίθεται ως αρχικός στόχος. Για την ενεργειακή απογραφή, τη συγκέντρωση των απαραίτητων δεδομένων, τη σύνταξη του “Σχεδίου Δράσης Αειφόρου Ενέργειας” και την εφαρμογή των μέτρων που αποφασίζονται για τη μείωση των εκπομπών του CO₂ οι συμμετέχοντες δήμοι δεσμεύθηκαν ότι θα διαθέσουν εξειδικευμένο προσωπικό. Ταυτόχρονα, δεσμεύθηκαν ότι θα ενημερώσουν, θα κινητοποιήσουν και θα εμπλέξουν συλλόγους, κοινωνικές ομάδες και φορείς, έτσι ώστε να συμβάλουν ενεργά στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση του σχεδίου δράσης.

Μελέτη Περίπτωσης 2. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΛΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ: ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΟ

(Πηγή αναφοράς: www.greenbook.gr) (πρόσβαση Αύγουστος 2013)

Δράση Α: Δήμος Ηρακλείου Κρήτης

Φορέας υλοποίησης: Περιφέρεια Κρήτης, Δήμος Ηρακλείου, Δήμος Χερσονήσου, Δήμος Μαλεβιζίου, Δήμος Φαιστού, Δήμος Μινώα Πεδιάδος, Δήμος Ρεθύμνου

Περιγραφή δράσης: εκθέσεις εικαστικών έργων, δενδροφύτευση, συλλογή απορριμμάτων, κατασκευές από υλικά ανακύκλωσης, διανομή ενημερωτικού υλικού, προβολή κινηματογραφικού υλικού, ενημέρωση για την εξοικονόμηση ενέργειας και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις (μουσικές και θεατρικές παραστάσεις)

1. Με βάση όσα έχετε μελετήσει μέχρι τώρα, σε ποιον τύπο κατατάσσεται η περιβαλλοντική δράση Α (βλέπε Εικ.3); Συζητήστε τα αποτελέσματα στην ομάδα.

.....

2. Αναφέρετε ορισμένα παραδείγματα περιβαλλοντικών δράσεων από τον ελληνικό χώρο και κατατάξτε τις δράσεις ανάλογα με τον τύπο τους (βλέπε Εικ.3). Συζητήστε τα αποτελέσματα στην ομάδα.

Μπορείτε να ανατρέξετε στις παρακάτω ιστοσελίδες για την αναζήτηση περιβαλλοντικών δράσεων:

www.greenbook.gr

www.greenpeace.org/greece

www.ecologia.gr

www.ellinikietairia.gr

www.ornithologiki.gr

www.wwf.gr

3. Ποιες συλλογικές περιβαλλοντικές δράσεις έχουν υλοποιηθεί στο Δήμο σας και ποιες Μ.Κ.Ο. δραστηριοποιούνται στο Δήμο σας;

.....

5 Συλλογικές Περιβαλλοντικές Δράσεις και ανάπτυξη ειδικών επικοινωνιακών και κοινωνικών ικανοτήτων

Η ανάπτυξη ειδικών επικοινωνιακών και κοινωνικών ικανοτήτων περιλαμβάνει ενέργειες όπως:

- σύνταξη επιστολής περιβαλλοντικής διαμαρτυρίας και διεκδίκησης προς τους αρμόδιους φορείς,
- διατύπωση σε προφορικό λόγο των επιχειρημάτων με επάρκεια και πειθώ,
- συνεργασία με άλλους πολίτες για την οργάνωση κοινού σχεδίου δράσης με στόχο την αειφόρο ανάπτυξη,
- διενέργεια προκαταρκτικής δημοσκοπικής έρευνας για την ανίχνευση τάσεων και την καταγραφή απόψεων,
- σύνταξη ενημερωτικού δελτίου και δημοσίευσή του σε εφημερίδα ή ανάρτησή του σε σχετικό ιστότοπο,
- δημιουργία μηνύματος-συνθήματος (slogan) με περιβαλλοντικό περιεχόμενο.

Όσον αφορά στη μετάδοση περιβαλλοντικής πληροφορίας, καθοριστική είναι η συμβολή των γραπτών (εφημερίδες, περιοδικά, βιβλία), οπτικοακουστικών (ραδιόφωνο, τηλεόραση, κινηματογράφος) και ηλεκτρονικών μέσων.

Στην εποχή μας αναπτύσσεται στην ελληνική κοινωνία μια νέα συνείδηση σε σχέση με το περιβάλλον, με αποτέλεσμα τα μέσα μαζικής επικοινωνίας να αφιερώνουν μεγάλο ποσοστό του χρόνου τους στην μετάδοση πληροφοριών σχετικές με το περιβάλλον και τις συλλογικές περιβαλλοντικές δράσεις.

Ειδικότερα, η οργάνωση τηλεοπτικών ή ραδιοφωνικών εκπομπών αποτελεί ένα δημιουργικό και γόνιμο τρόπο αξιοποίησης των μέσων μαζικής επικοινωνίας για τη διοργάνωση και υποστήριξη συλλογικών περιβαλλοντικών δράσεων και τη δημιουργία ενεργών πολιτών με ανεπτυγμένη κριτική ικανότητα.

Σχετικά με το μήνυμα της περιβαλλοντικής πληροφορίας, για να είναι επιτυχημένο, θα πρέπει να ταιριάζει τόσο με τα μέσα μετάδοσής του, όσο και με τα χαρακτηριστικά των ατόμων που απευθύνεται.

Δραστηριότητα 22. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΒΙΟΤΟΠΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΣ

(Πηγή: Προσωπικό αρχείο, ημερομηνία λήψης φωτογραφίας Δεκέμβριος 2010)

1. Ποιο είναι το πρώτο πράγμα που σας έρχεται στο νου, όταν ακούτε τις λέξεις: «βιότοπος», «βιοποικιλότητα»;

.....
.....

2. Παρατηρήστε την παραπάνω φωτογραφία από ένα σημαντικό βιότοπο της χώρας μας και εστιάστε στα σημάδια επάνω στην πινακίδα. Μπορείτε να δώσετε κάποια ερμηνεία για το λόγο που έγιναν αυτά τα σημάδια; Κρίνετε ότι υπάρχει επαρκής φύλαξη και προστασία των βιοτόπων; Συζητήστε στην ομάδα σας.

.....
.....

3. Γιατί είναι σημαντική η απώλεια της βιοποικιλότητας; Συζητήστε στην ομάδα σας.

.....
.....

4. Συντάξτε μία επιστολή περιβαλλοντικής διαμαρτυρίας την οποία θα αποστείλετε στον αρμόδιο φορέα διαχείρισης του βιοτόπου, σχετικά με τις συνθήκες φύλαξης και προστασίας του βιοτόπου. Συζητήστε στην ομάδα και καταγράψτε την επιστολή σε 15-20 γραμμές.

(Παρακάτω στο κείμενο θα βρείτε χρήσιμα στοιχεία για τη δραστηριότητα.)

Το οικοσύστημα αποτελείται από δύο τμήματα, το τμήμα της ζωής (βιοκοινότητα) και το φυσικό χώρο που προσφέρει σε ορισμένο σύνολο ζώων ή φυτών σχετικά σταθερούς όρους διαβίωσης (βιότοπος). Η βιοποικιλότητα είναι έννοια στενά συνδεδεμένη με τη λειτουργία των οικοσυστημάτων και δηλώνει την ποικιλία των οργανισμών που διαβιούν σε ένα βιότοπο. Στη σύγχρονη εποχή, οι ανθρώπινες δραστηριότητες επιδρούν αρνητικά στη βιοποικιλότητα με αποτέλεσμα πολλά είδη φυτικών και ζωικών ειδών να εξαφανίζονται. Ανάμεσα στις σημαντικές απειλές των βιοτόπων είναι η αλλαγή χρήσεων γης (αποψίλωση της γης με στόχο την καλλιέργεια, αποξήρανση υγροτόπων), η ρύπανση υδατικών και εδαφικών πόρων, η υπερθήρευση και η υπεραλίευση συγκεκριμένων ειδών.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει συμφωνήσει στην ανάσχεση της υποβάθμισης των οικοσυστημικών υπηρεσιών και της απώλειας της βιοποικιλότητας στην ΕΕ μέχρι το 2020 και την αποκατάσταση αυτών στο μέτρο του δυνατού, καθώς και στην ενίσχυση της συμβολής της Ένωσης στην αποτροπή της παγκόσμιας απώλειας βιοποικιλότητας (ΕΕ, 2012).

Η σημασία της βιοποικιλότητας περιγράφεται συνοπτικά παρακάτω (IUCN 2013):

- Η απώλεια της βιοποικιλότητας έχει αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία, στον υλικό πλούτο και περιορίζει σε μεγάλο βαθμό την ελευθερία της επιλογής μας. Όλοι οι πολιτισμοί αντλούν έμπνευση από τη βιοποικιλότητα ή αποδίδουν πνευματικές και θρησκευτικές αξίες για τα οικοσυστήματα ή τα συστατικά τους - π.χ. τοπία, δέντρα, λόφους, ποτάμια ή συγκεκριμένα είδη, επίσης η απώλεια της βιοποικιλότητας επηρεάζει έντονα τις κοινωνικές σχέσεις.
- Η βιοποικιλότητα είναι απαραίτητη για την παγκόσμια επισιτιστική ασφάλεια και τη διατροφή.
- Περισσότερα από 70.000 είδη φυτών χρησιμοποιούνται στην παραδοσιακή και σύγχρονη ιατρική. Με την απώλεια της ποικιλότητας των φυτών και των ζώων, χάνεται η ευκαιρία ανακάλυψης νέων φαρμάκων που θα μπορούσαν να είναι αποτελεσματικά για τη θεραπεία ασθενειών.
- Η αξία των παγκόσμιων οικοσυστημικών υπηρεσιών υπολογίζεται από 16 έως 64 τρισεκατομύρια \$.
- Η βιοποικιλότητα είναι ζωτικής σημασίας για την ανθρώπινη ευημερία, την αειφόρο ανάπτυξη και τη μείωση της φτώχειας.

Μελέτη Περίπτωσης 3. ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΟΝ ΔΗΜΑΡΧΟ Χ

1. Επιστολή του Συλλόγου Προστασίας Περιβάλλοντος προς το Δήμαρχο Χ, κατά την οποία εκφράζεται η διαμαρτυρία για την απόφαση εγκατάστασης μονάδας καύσης απορριμμάτων στην περιοχή ΑΛΦΑ.

Προς Αξιότιμο κ. Δήμαρχο,

Αξιότιμε κ. Δήμαρχε, όπως πληροφορηθήκαμε κατά τη συνεδρίαση του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου, ο αντιπρόεδρος της Εταιρείας «ΚΑΥΣΗ» σας ενημέρωσε για την αξιοποίηση των στερεών αποβλήτων, προτείνοντας την καύση ως καταλληλότερη λύση.

Σχετικά με το θέμα της καύσης των απορριμμάτων, θέλω να σας θυμίσω ότι υπάρχουν σοβαρές επιστημονικές ενστάσεις, ενώ το σύνολο των μεγάλων περιβαλλοντικών οργανώσεων της χώρας μας, έχουν ταχθεί κατά της κατασκευής και λειτουργίας της συγκεκριμένης μονάδας.

Θέλω να σας υπενθυμίσω ότι στον Δήμο ΑΛΦΑ, τα τελευταία 5 χρόνια γίνονται μαζικοί αγώνες διαμαρτυρίας από τους κατοίκους της περιοχής για να μην εγκατασταθεί η μονάδα καύσης. Τονίζεται ότι τον αγώνα μας έχουν στηρίξει 17 μαζικοί φορείς της περιοχής μας, ανάμεσα τους το Νομαρχιακό Συμβούλιο, ο Σύλλογος ΑΛΦΑ, ο Σύλλογος ΒΗΤΑ, καθώς και τα Σωματεία ΚΑΠΑ και ΣΙΓΜΑ.

Η περιοχή ΑΛΦΑ, κ. Δήμαρχε, δεν θα γίνει ο αποδέκτης απορριμμάτων του νομού και όλης της Ελλάδος, στην περιοχή ΑΛΦΑ κατοικούν άνθρωποι οι οποίοι αγωνίζονται για την ζωή των παιδιών τους και θα αγωνιστούν με όλες τις δυνάμεις τους, ώστε να μην περάσουν καταστροφικά σχέδια για τον τόπο.

Για το Σύλλογο Προστασίας Περιβάλλοντος

Ο Πρόεδρος

Ο Γενικός Γραμματέας

2. Πώς σχολιάζετε την επιστολή; Τι αποτέλεσμα πιστεύετε ότι θα επιτύχει; Συζητήστε στην ομάδα.

.....

.....

.....

.....

.....

Δραστηριότητα 23. ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΗΣ ΔΗΜΟΣΚΟΠΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ ΣΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΑΡΧΗ

Περιγραφή προβλήματος: Στην περιοχή κατοικίας σας, διαπιστώνετε ότι είτε δεν υπάρχουν αρκετοί κάδοι ανακύκλωσης, είτε αν υπάρχουν, συχνά δυστυχώς απορρίπτονται σε αυτούς και μη ανακυκλώσιμα υλικά.

Το απορριμματοφόρο όχημα του Δήμου συλλέγει μαζικά το υλικό, ανακυκλώσιμο και μη-ανακυκλώσιμο, και το μεταφέρει στο ΧΥΤΑ. Έτσι η προσπάθεια των κατοίκων που υποστηρίζουν την ανακύκλωση δεν αποδίδει τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.

Ορισμένοι κάτοικοι υποστηρίζουν ότι θα ήθελαν να συμμετέχουν στη διαδικασία της ανακύκλωσης, αλλά όταν παρατηρούν τα απορριμματοφόρα οχήματα να συλλέγουν αδιακρίτως τα υλικά, αποθαρρύνονται.

Ομάδες-ρόλοι: Κάτοικοι της περιοχής, Κάτοικοι που αναλαμβάνουν την πρωτοβουλία της δημοσκόπησης, Αντιδήμαρχος υπεύθυνος για την ανακύκλωση

1. Να συντάξετε ένα ερωτηματολόγιο που να περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικά με τις πρακτικές ανακύκλωσης που ακολουθεί κάθε πολίτης, την ηλικιακή του ομάδα και τις απόψεις του για τη διαδικασία της ανακύκλωσης.

2. Να οργανώσετε μιας μικρής κλίμακας έρευνα-δημοσκόπηση στη γειτονιά-ομάδα σας. Το σκεπτικό της δημοσκοπικής σας έρευνας θα πρέπει να είναι η καταγραφή των αιτιών που οδηγούν στη λανθασμένη συμπεριφορά. (Προκειμένου να απλοποιηθεί η διαδικασία και η επεξεργασία του ερωτηματολογίου σας, να επιλέξετε ερωτήσεις οι οποίες να είναι κλειστές, δηλαδή του τύπου «ΝΑΙ/ΟΧΙ» και να αφορούν σε τρία ή τέσσερα επίπεδα μόρφωσης και εισοδήματα).

3. Τι μέτρα προτείνετε για να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα; Δημιουργήστε σύντομο μήνυμα-σύνθημα με στόχο την επίλυση του προβλήματος. Συζητήστε στην ομάδα.

.....
.....

4. Να κοινοποιήσετε τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα σας στο Δήμο, συντάσσοντας μία επιστολή. Διεκδικήστε επίλυση του προβλήματος έλλειψης επαρκούς αριθμού κάδων ανακύκλωσης ή της κακής εφαρμογής των πρακτικών ανακύκλωσης.

Δραστηριότητα 24. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ

Περιγραφή τοποθεσίας: Η παράκτια περιοχή ΑΛΦΑ απέχει από την πόλη ΒΗΤΑ περίπου 2 km και βρίσκεται σε ένα μαγευτικό σημείο του νομού ΚΑΠΑ. Στην περιοχή ΑΛΦΑ κατοικούν περίπου 150 άτομα, οι οποίοι ασχολούνται κυρίως με την αλιεία ενώ μερικοί από αυτούς ασχολούνται με αγροτικές δραστηριότητες. Η πόλη ΒΗΤΑ έχει πληθυσμό 30000 κατοίκων, οι οποίοι κατά πλειοψηφία ασχολούνται με αγροτικές δραστηριότητες, ενώ ορισμένοι ασχολούνται με δραστηριότητες που συνδέονται με τον τουρισμό (ενοικιαζόμενα δωμάτια, μικρά εστιατόρια). Μεταναστευτικά πτηνά επισκέπτονται υγροβιότοπο που βρίσκεται κοντά στην παράκτια περιοχή ΑΛΦΑ.

Σχεδιαζόμενη δραστηριότητα: Στην παράκτια περιοχή ΑΛΦΑ, πρόκειται να κατασκευασθεί ξενοδοχειακή μονάδα 300 κλινών η οποία θα απασχολεί 60 εργαζόμενους που κατοικούν στην πόλη ΒΗΤΑ.

Ομάδες-ρόλοι: Κάτοικοι περιοχής ΑΛΦΑ, Κάτοικοι πόλης ΒΗΤΑ, Αγρότες, Ψαράδες, Εκπρόσωποι Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Εκπρόσωποι Επιστημονικών Ομάδων, Εκπρόσωποι Περιβαλλοντικών Οργανώσεων και Μ.Κ.Ο., Εργολάβοι, Επιχειρηματίες που ενδιαφέρονται να επενδύσουν, Δημοσιογράφοι, Επισκέπτες αναψυχής.

1. Αφού παρουσιασθούν όλες οι απόψεις κάθε εκπροσώπου ως προς την κατασκευή της ξενοδοχειακής μονάδας με την προβολή των επιχειρημάτων, αρχίζει η διαδικασία της ψηφοφορίας για την κατασκευή ή όχι της μονάδας. (Εκλέγεται εφορευτική επιτροπή που αποτελείται από 3 μέλη, τα οποία μοιράζουν τα ψηφοδέλτια και ετοιμάζουν την κάλη).

2. Καταγράψτε τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα για την περιοχή ΑΛΦΑ από την κατασκευή της ξενοδοχειακής μονάδας.

3. Καταμετρήστε τις ψήφους και σχολιάστε το αποτέλεσμα. Συζητήστε και αποτιμήστε τη γνώση που αποκτήθηκε μέσω της διαδικασίας.

Σύνολο παρόντων		Εγκυρα	
Σύνολο ψηφισάντων		Ακυρα	
		Λευκά	
Ψήφοι ΥΠΕΡ (ΝΑΙ) της κατασκευής		Ψήφοι ΚΑΤΑ (ΟΧΙ) της κατασκευής	
Αριθμός	Ποσοστό (%)	Αριθμός	Ποσοστό (%)

4. Σχεδιάστε το πλαίσιο των συλλογικών περιβαλλοντικών δράσεων που προτείνετε για την απόφαση της πλειοψηφίας.

5. Συντάξτε ενημερωτικό δελτίο το οποίο θα αναρτήσετε σε σχετική ιστοσελίδα. Το κείμενο θα περιλαμβάνει το σκεπτικό της απόφασής σας, καθώς και ότι άλλη πληροφορία κρίνετε εσείς απαραίτητη, προκειμένου να ενημερωθούν όλοι οι ενδιαφερόμενοι.

Σύνοψη

Σκοπός της συγκεκριμένης ενότητας ήταν η εξοικείωση των επιμορφωνόμενων με την έννοια της Συλλογικής Περιβαλλοντικής Δράσης και κυρίως η κατανόηση της σημασίας που έχει η υποκίνηση και η υποστήριξη των δράσεων για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής και της αειφόρου ανάπτυξης.

Έννοιες όπως ποιότητα ζωής, περιβαλλοντικό ζήτημα, περιβαλλοντική επικινδυνότητα συνδέονται άμεσα τόσο με την τοπική όσο και την εθνική κοινωνικο-περιβαλλοντική πραγματικότητα, η οποία επηρεάζει και διαμορφώνει την καθημερινή ζωή όλων μας.

Οι εκπαιδευόμενοι που ολοκληρώνουν την εκπαιδευτική ενότητα και έχουν αποκτήσει βασικές ικανότητες και δεξιότητες για την υλοποίηση και υποκίνηση συλλογικών περιβαλλοντικών δράσεων, αφενός έχουν αυξημένες πιθανότητες να ενισχύσουν την ενεργό συμμετοχή τους σε διαδικασίες κοινωνικών αλλαγών προς την κατεύθυνση της αειφορίας, αφετέρου είναι σε θέση να συνεργάζονται με άλλους πολίτες και να διατυπώνουν σε προφορικό και γραπτό λόγο, με επάρκεια και πειθώ, τα επιχειρήματά τους για τη βελτίωση των συνθηκών της ζωής τους στο ατομικό, συλλογικό και εργασιακό τους περιβάλλον.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αλεξάκης, Δ. (2010). *΄*Διασπορά επικίνδυνων υλικών εξ' αιτίας φυσικών καταστροφών και επιπτώσεις στην ποιότητα των υδατικών και εδαφικών πόρων. Πιθανές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία΄ Ειδικός τόμος στη μνήμη του Πέτρου Βυθούλκα. ΕΜΠ, Αθήνα: Εκδόσεις Κέντρου Εκτίμησης Φυσικών Κινδύνων και Προληπτικού Σχεδιασμού. (Διαθέσιμο στο <http://www.greenbook.gr>) (πρόσβαση Αύγουστος 2013)
- Δασκολιά, Μ. (2005). *Θεωρία και Πράξη στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Οι προσωπικές θεωρίες των εκπαιδευτικών*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή) (2012). Πρόταση. Απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με γενικό ενωσιακό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον έως το 2020 «Ευημερία εντός των ορίων του πλανήτη μας». COM (2012) 710 final (Διαθέσιμο στο: <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=FHWp0SI2ouA%3d&tabid=759>) (πρόσβαση Αύγουστος 2013).
- Μπλιώνης, Γ. (2009). *Στα Μονοπάτια της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Εκδόσεις Κέδρος Εκπαίδευση.
- Παρασκευόπουλος, Σ. (2009). *Περιβαλλοντικός Εγγραμματισμός. Τυπική & άτυπη περιβαλλοντική εκπαίδευση*. Αθήνα: Εκδόσεις Δισίγμα.
- Σιούτη, Γ. (1988). *Η Συμμετοχή των Πολιτών στην Προστασία του Περιβάλλοντος*. Αθήνα: Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.
- Τσακίρης, Γ. (2010). Εισαγωγή. Στο Γ. Τσακίρης (Υπευθ. Έκδοσης) *Υδραυλικά Έργα. Σχεδιασμός & Διαχείριση. Τόμος Ι: Αστικά Υδραυλικά Έργα*. Αθήνα: Εκδόσεις Συμμετρία.
- Τσακίρης, Γ. & Αλεξάκης, Δ. (2010). Ποιότητα Νερού για Ανθρώπινη Κατανάλωση. Στο Γ. Τσακίρης (Υπευθ. Έκδοσης) *Υδραυλικά Έργα. Σχεδιασμός & Διαχείριση. Τόμος Ι: Αστικά Υδραυλικά Έργα*. Αθήνα: Εκδόσεις Συμμετρία.
- Τσαμπούκου-Σκαναβή, Κ. (2004). *Περιβάλλον και Επικοινωνία. Δικαίωμα στην Επιλογή*. Αθήνα: Εκδόσεις Καλειδοσκόπιο.

Ξενόγλωσση

- Alexakis, D. (2011). 'Diagnosis of stream sediment quality and assessment of toxic element contamination sources in East Attica, Greece' *Environmental Earth Sciences*, 63, 1369-1383.
- Allan, J. (2003). "Virtual Water-the water, food and trade nexus: useful concert or misleading metaphor?" *Water International*, 28(1), 106-113.
- Creighton, J.(2004). 'Designing Effective Public Participation Programs: A U.S. Perspective' *Water International*, 29, 384-391.
- Holmes, S. (2005). 'Assessing the quality of life-reality or impossible dream? A discussion paper' *International Journal of Nursing Studies*, 42,493-501.
- Hungerford, H., Volk, T. (1990). 'Changing learner behaviour through environmental education' *Journal of Environmental Education*, 23,8-21.
- Jensen, B., Schnack, K. (1997). 'The action competence approach in environmental education' *Environmental Education Research*, 3, 163-178.
- IPENZ (1983). *Engineering Risk, Report of the President's task committee on professional practice and risk*. Institution of Professional Engineers. New Zealand.
- IUCN (International Union for Conservation of Nature) (2013) *Why we need biodiversity* (Διαθέσιμο στο: <http://www.iucn.org/iyb/about/biodiversity/>) (πρόσβαση Αύγουστος 2013).
- Kelepertsis, A., Alexakis, D., Skordas K. (2006). Arsenic, antimony and other toxic elements in the drinking water of Eastern Thessaly in Greece and its possible effects on human health. *Environmental Geology*, 50(1), 76-84.
- Moser, G., Robin, M., (2006). Environmental annoyances: an urban-specific threat to quality of life? Nuisances environnementales : une menace spécifiquement urbaine pour la qualité de vie ? *Revue européenne de psychologie appliquée*, 56, 35–41.
- Peterson, N. (1982). *Developmental variables affecting environmental sensitivity in professional environmental educators*. unpublished master's thesis, Southern Illinois University at Carbondale

- Roper Starch Worldwide (2000). *Green Gauge 2000: Rising concerns*. New York.
- Smith-Sebasto, N.J., (1992). 'The revised perceived environmental control measure: A review and analysis.' *The Journal of Environmental Education*, 23 (2), 24-33.
- Sward, L. (1999). 'Significant life experiences affecting the environmental sensitivity of El Salvadoran environmental professionals' *Environmental Educational Research*, 5 (2), 201-206.
- WCED (World Commission on Environment and Development) (1987). *Our Common Future (the Brundtland report)*. Oxford: Oxford University Press.